

TRANSILVANIA

An. 56 Ian.—Febr. 1925 Nr. 1—2.

CUPRINSUL:

	Pagina
<i>Horia-Petra-Petrescu</i> : In pragul anului 1925 — — — — —	2
<i>Axente Banciu</i> : Ortografia noastră de azi — — — — —	3
<i>Marius Iliescu</i> : Sonete: Tăcerea și-a vorbit. Farmec de noapte. Cu sufletul în iarnă. Senzație de iarnă. Tristeță. Cuib visat... Convalescență — — — — —	12
<i>Dr. Anrel Contrea</i> : Pe valea Jiului — — — — —	16
<i>Horia Petra-Petrescu</i> : Cântec — căldurii — — — — —	19
<i>Maria B. Baiulescu</i> : Moda femeilor — — — — —	21
<i>Gavril Todica</i> : Caleidoscop — — — — —	23
•• Cum luptă alții pentru cultură — — — — —	28
•• O femeie de inimă, pentru «Asociațiune» — — — — —	35
•• Maestrul Nottara — — — — —	39
<i>Tocilescu</i> : O pagină din Bălcescu — — — — —	40
<i>H. P. P.</i> : Cum au început să ne disprețuiască cei din Azia — — — — —	41
<i>Cronica</i> (Tr. Sc., Dr. Klett, etc.) — — — — —	44
<i>Bibliografie</i> — — — — —	64

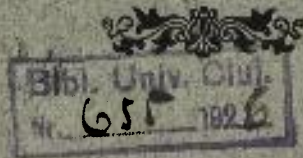

Redacția și Admin.: „Asociațiunea”, Sibiu, strada Șaguna 6.

Prețul 30 Lei.

Depozit general pentru vechiul regat, Basarabia și Bucovina:
Librăria Pavel Suru, București, Calea Victoriei 85, unde
se află de vânzare toate publicațiile «Asociațiunii».

Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român.

Intemeiată la 1861.

Președinte de onoare: M. SA REGELE FERDINAND.

Prezident activ:

Vasile Goldiș.

Vice-prezident:

Dr. Octavian Russu.

Membrii comitetului central:

Ioan Agârbiceanu, publicist,
membru coresp. al «Acad.
Române», Cluj.

Dr. Nicolae Bălan, mitropolitul
Rom. ortod. din Transilvania,
Sibiiu.

Dr. Victor Bârlea, dir. școalei
normale, Lugoj.

Dr. Ilie Beu, medic, Sibiiu.

Dr. I. Blaga, dir. de liceu, Brașov.

Ioan baron Boeriu, general în
pens., Sibiiu.

Dr. V. Bologa, dir. de lic. Sibiiu.

Dr. Lucian Borcia, adv., Sibiiu.

Dr. Al Borza, prof. univ., Cluj.

Dr. I. Bunea, dir. de liceu, Sibiiu.

Dr. Elie Dăianu, protop., Cluj.

Dr. N. Drăgan, prof. univ., Cluj.

Petru Dregheciu, senator, Sibiiu.

Octav. Goga, membru al «Acad.
Române», Ciucea.

I. I. Lapedatu, dir. de bancă,
prof., Sibiiu.

Dr. I. Lupaș, prof. univ., mem-
bru al «Acad. Rom.», Cluj.

Iuliu Marțian, maior î. r. dir.
de bancă, Năsăud.

Dr. G. Moga, gen.-medic, Sibiiu.

Ioan Moța, publicist, Orăștie.

Ioan F. Negruțiu, dir. școalei
normale, Blaj.

Dr. Zenovie Păclișanu, dir.
general, membru coresp. al
«Acad. Române», București.

Aurel Popescu, comerc., Sibiiu.

G. Poponea, conducătorul tipog-
rafiei arhidiecezane, Sibiiu.

Dr. George Preda, medic, dir.
osp. de alienați, Sibiiu.

Dr. Alex. Rusu, canonic, Blaj.

Tr. Scorobetu, asesor. consist.,
Sibiiu.

Dr. V. Stan, dir. șc. norm., Sibiiu.

Dr. Vasile Suci, mitropolit de
Alba-Iulia și Făgăraș, Blaj.

Gavril Todica, cont., Geoagiul-
de-jos.

Nic. Tozan, protopop, Sibiiu.

I. Vătășan, dir., «Albina», Sibiiu.

Fondată la 1868.

„Revista Transilvania”

Fondată la 1868.

COLABORATORI:

I. Agârbiceanu, A. P. Arbore, D. C. Arion, I. C. Băcilă, M. Baiulescu, A. Banciu, N. Bănescu, I. A. Bassarabescu, I. Bianu, L. Blaga, G. B. Duică, V. Bogrea, Dr. L. Borcia, Dr. Al. Borza, Al. Busuiocanu, Al. Ciura, Dr. I. Coltor, A. Cotruș, Dr. E. Dăianu, Dr. N. Drăgan, R. Dragnea, S. Dragomir, V. Eftimiu, I. Georgescu, Dr. O. Ghibu, V. Ghidionescu, O. Goga, I. Gorun, P. Grimm, C. Hodoș, E. P. H. Longin, N. Iorga, Al. și I. I. Lăpedatu, V. Lazar, Dr. Ioan Lupaș, A. Lupeanu-Melin, Dr. I. Maniu, Gen. I. Manolescu, Dr. I. Mateiu, S. Mehedinți, Dr. V. Meruțiu, C. Moisil, Gen. Tr. Moșoiu, D. Nanu, Dr. D. Negru, V. Păcală, T. V. Păcățianu, Dr. Z. Păclișanu, Em. Panaitescu, V. Pârvanu, D. D. Pătrășcanu, Dr. I. Paul, C. Pavelescu, Dr. H. Petra-Petrescu, E. Pitiș, A. Pop, Dr. I. P.-Voitești, Dr. P. Poruțiu, Dr. G. Preda, Dr. O. Prie, Dr. S. Pușcariu, L. Rebreanu, Dr. P. Roșca, St. Roșianu, I. U. Soricu, V. Stanciu, M. Ștefănescu, V. Strolescu, Dr. A. Tatar, G. Todica, N. Tozan, D. Tomescu, G. Vâlsan.

TRANSILVANIA

Anul 56.

Ian.—Febr. 1925.

Nr. 1—2.

În pragul anului 1925.

*Ai început — la fel — creștinătății,
 Aceeaș zi la toți — catolici, pravoslavi
 Și protestanți, calvini — Eternității
 În țărână proșternuți, cu toții sclavi!*

*Când ai pășit, în ciocnet de păhare,
 Pe pragul părăsit de-un an bătrân,
 Ce ne-ai ursit pe-a inimii Sahare?*

Ce ne nutrește inima din sân?

*Lângă — așternutul micului Mesia
 Ingenunchiat-au toți, și mici și mari,
 Din ochi la mulți celitu-le-ai truția —
 Creștini cu buza, 'n inimă barbari...*

*Sub flacăra plăpândă de pe pomul
 Trimis la noi de blândul Moș Crăciun
 Imi ticluiește plan satanic «omul»,
 Să stingă vrea la vieți, le dă surghiun!*

*În timp ce dorm copiii 'n pătuțele,
 În toate țările, An-nou, te chiem
 Și ți-i arăt, să vezi a lor mândrețe.
 Cei mari le pregătesc nouu Betlehem!*

*O, n'a curs sânge, mii de Niagare,
 De ajuns pe Mămona să-l vezi sătul!
 În pieptu-i sec iubirea cuib nu are
 Și ori-câți ar sugrumă, nu-i e destul!*

*Suspină văduva, un ciung, orfanul,
Un tată-și plânge fiul, în războiu
Toți și-au pierdut propteaua; iară Banul,
El se învârte, cinic, printre noi!*

* * *

*Spre cerul înstelat înalți privirea
Și mânele-ți tradite ți le 'ntinzi,
Vrei dela astrii să 'mprumuți lucirea
Și oamenilor raze vrei să vinzi.*

*Să își îndrepte ochii către stele,
Nimicnicia omului înțelegând
Și inimii să-i împrumuți vântrele,
Lumină din lumină, gând din gând!*

*O, stă samsarul și-ți socoate viersul
Și, de-i câștig, îl vinde la mezat!
Iar cel cu bursa îți aține mersul
Și-ți râde 'n față, râs de desfrânat,*

*Căci vrea să dea acum o «lovitură»,
Lus' să tresară zeci și zeci de mii,
Ce-i pasă lui de schinjuie, de fură,
Morala-i pentru proști, pentru copii!*

*Și-o rotativă, n'auzi tu cum ține
Disgrațios discurs cu albe foi?
(Lui Gutenberg i-ar fi de ea rușine!)
Tiparniță de vrajbă, vrea războiu!*

*Tiparniței îi dă — dârz — nutremântul
Dinamitardul, la 'nceput de an!
Pângăritor a tot ce e «Cuvântul»,
El supra-licitează, -i po-li-ti-ci-an!..*

*Și-apoi mai vine, 'n goană, șovinistul,
Cei carii nu-s cu el sunt «râi» și «hoși».
«Potopul după noi»! — e arivistul!
Ne pregătesc potopul pentru toți!*

* * *

*Da, e la noi Satana, Negațiunea!
Orice ai face — inger de ai fi,
Te schinjuiește, ucizând Rațiunea,
Neronic hohotește: Sunt aci!*

*Tersitic îți arată Goliciunea,
Își bate joc de-ai Binelui eroi,
Savant îți toarnă 'n piept amărăciunea!
Satana-și are cuibul între noi!*

* * *

*O, an ce vii, adus-a Moș Crăciunul
Un bici de fier, cu plesnele de foc,
Să nu ne cruțe 'n drum pe nice — unul
Ce-și bate de-adevăr și inimi joc?*

*An douăzeci-și-cinci! Vină, doboară
Tot ce e rău și putred și meschin!
Ne apără de spiritul ce-omoară,
In fața ta, smerit, atunci mă 'nchin...*

Bobotează — Sf. Ion 1925.

Horia Petra-Petrescu.

Ortografia noastră de azi.

Cu vreo patru ani în urmă, la stăruința câtorva cunoscuți, ținui un curs de ortografie română. Deși cursul era gratuit, n'a prea fost îmbulzeală la el. Abia au fost vreo 25—30 de ascultători, în majoritate funcționari. Cauza era, că cercetarea acestor lecții implica și recunoașterea necunoașterii ortografiei române. Și părerea bună pe care o are fiecare om despre sine și pe care ar dori s'o vadă potențată în ochii altora, — nu prea dă brânci nimănuia.

Dacă ar ști aceștia ce naivi sunt în judecata lor, s'ar rușina. Căci chestia ortografiei noastre nu e nici pe departe atât de ușoară cum și-o închipuiesc ei.

Indrăsnesc să afirm, fără să mă tem de dovadă contrară, că nici între *cel mai bun scriitor al noștri* nu găsești 3—4 inși

în scrisul cărora, dacă nu dai chiar de greșeli boacâne de ortografie, să nu te împiedeci mereu de atâtea *inconsecvențe* în ortografia pe care o întrebuițează.

Ar fi de mirare să fie altfel, când însăși Academia, care ne-a fixat regulile ortografiei, nu e consecventă.

Nu e deci nici o rușine a recunoaște că nu știi scrie perfect ortografic, chiar dacă ai făcut școală românească, — dar mi-te dacă ai avut parte numai de școală străină!

Nu e rușine și din simplul motiv, că ortografia noastră, în atâtea chestii, nu e încă fixată, iar *de regulile Academiei Române nici înșiși membrii ei nu țin seamă*. Cum o să țină deci alții?

Și te-ai împăca par'că și cu anomalia aceasta, dacă ai vedea măcar pe filologi scriind la fel. Dar, când constăți, că nici aceștia, specialiștii, nu-s mai disciplinați — avându-și fiecare ortografia și inconsecvențele sale — tu, nespecialistul, îți pierzi și cumpătul și capul.

Ceeace e însă mai supărător azi, mai ales în teritoriile alipite, nu e nici lipsa de autoritate a Academiei, nici lipsa de acord a filologilor, ci ironia, adeseori disprețul, la care suntem expuși din partea minoritarilor, care, siliți să ne învețe limba, nu arareori ne aruncă în față imputarea: «Cum ne cereți nouă să știm vorbi și scrie românește, când nici voi nu știți cum să scrieți? Fixați-vă întâiu regulile ortografiei și după ce le veți învăța și veți ținea seamă *voi* de ele, veniți și ni le spuneți și *nouă*. Până atunci însă lăsați-ne în pace! Destulă vreme ne costă învățarea vorbirii, n'avem vreme să mai studiem și ortografia fiecărui scriitor în parte!»

— Formele diferite în care se prezintă limba noastră sunt o dovadă a vieții, a fermentării, a evoluării continue a limbii.

Uzul va selecționa și va consacra cu vremea pe cele mai rezistente și mai de viață dintre ele

((— Das ist für die Katz!!... — îmi spuse un Neamț la observarea mea. Eu vreau să știu cum scrii Dta azi: ia sau iea; poezie sau poezie; românesc, românesc sau romînesc; sub, subț sau supt; dintăiu, d'intăiu, dintăiu, dintfiu, dintfi sau dintăi; ceea ce, ceea ce, cea ce sau ceia ce; ori de câte ori sau oride, căteori; din când în când sau dincândincând; maiu sau Ma | luni sau Luni? De ce scrie Academia Română: basm, basma și

bezmetic; miasmă și izmă; sgomot și izgoni; năsbuție și izbuti; snop și poznă; expansiune și extenziune; crețer și a treera; aer și aievea, etc. etc.? Ce rezon a putut prezida la creierea acestor «distincții» ortografice? Ce veți face mâne: veți «selecționa», veți «consacra»?.. — vă privește. Chestia e: după cine avem să ne orientăm *noi*, când însăși Academia voastră e inconsecventă și când nici *membrii ei* nu țin seamă de ea?» ..

Și cine ar putea nega justetea nedumeririlor și observărilor Neamțului? *are dreptate!*

Ca să ne convingem într'adevăr de haosul în care orbescăm azi, n'avem decât să răsfoim Dicționarul ortografic întocmit de dl Șt. Pop, pe baza principiilor stabilite de Academie sau: oricare lucrare, a oricărui filolog al nostru.

Unele, din exemplele pe care le cităm, sunt poate greșeli de tipar, altele s'au strecurat poate din lipsa de atenție suficientă, cele mai multe își află însă, evident, explicarea în lipsa unor norme ortografice bine fixate și consecvent aplicate.

Oricare ar fi însă cauzele inconsecvențelor, filologii noștri trebuie să țină seamă de împrejurarea că publicul judecă cu mai multă asprime lipsa de acord între ei, în atâtea chestii, ca și inconsecvențele pe care le găsește în scrisul lor, decât pe ale altora. Și aceasta din simplul motiv că în ei e obicinuit să vadă autoritatea la care apelează ori de câte ori are vreo nedumerire în materie de limbă.

Începem cu dl *S. Pușcartu*.

În «Istoria lit. rom.» (Epoca veche) pe copertă scrie: *Ist. literaturii*, iar în pg. 1 ș. c: *literaturii*. În pg. 13, iarăși: a *culturii*, dar și a *culturei*. Tot așa în «Dacoromania» (I): Muzeul *limbei* române, dar: *bibliotecii*, *Universității*, *țării*, *vieții*, etc. În pg. 1 *trebuie*, iar în pg. 397 *trebute*. Odată *Poenar* (327) și altă dată *Poienar*, apoi: *voie*, *nevoie*, dar *îndoesc* (235). În *Dacoromania* (I): întâiu (5), — (de obicei, războiu, soiu, traiu) — iar în *Ist. lit. vechi*, consecvent: *dintâi*, fără *u* final. Tot aci întâlnim când: n'am ajuns'o (12), a avut'o (18), (cu apostrof), când: a ridicat-o (26), a admis-o (28) etc. (cu trăsură de unire). *Mijloacele tehnice* (*Ist. l. v.* pg. 20) dar *technic* (*Dr.* pg. 3). Une ori (*Dr.* 4), uneori (*Ist. l. v.* 26) și une-ori (*Dr.* 327); de multe ori (*Dr.* 4) și de multeorii (*Ist. l. v.* 7); de câteori (*Dr.* 4) și: de câte ori (*Dr.* 327); după ce (*Dr.* 2 și 5) și: dupăce (*Ist. l. v.* 13),

Întru cât (5) și: întrucât (p. 6, Ist. I. v.) Pe orizontul țărilor române, și: în Țările române (p. 1 Ist. I. v.). În celelalte pagini, consecvent: Țările române. Apoi: Unirea celor două principate (tot acolo pg. 3) dar: întemeierea Principatelor (pg. 12).

Tot atâtea inconsecvențe, care, evident, au rămas în carte din cauza superficialității cu care s'a făcut corectura.

Această neglijență însă, asupra cetitorilor, care nu-și iau osteneala să precizeze: ce se poate atribui trecerii cu vederea și, ce nu — și acești cetitori sunt cei mai mulți — are, hotărît, o influență anarhică. Fiecare se crede îndreptățit să scrie cum i se năzarește lui că ar fi mai corect.

Iată de ce scriitorii noștri, mai ales filologii, trebuie să fie cu multă băgare de seamă la ortografia pe care o întrebuintează, la consecvență și, când dau ceva la tipar, la meticulozitatea corecturii.

Căci, dacă scrisul lor îngrijit, poate deveni și un *îndreptar* în ale ortografiei, el poate deveni și un *izvor de destrăbălare ortografică*, când e neglijat.

Di *Ovid Densușianu*: nu se învoiește (16), boier (16), cuie (18), fluier (19), fluieretele (55), dar: închipuește (36), sue (38), trebuie (20), să birue (68), desvălue (103); apoi: păraele (34), trăește (76. 77). Din «Vieța păstorească» în poezia noastră pop. I. București 1922, caietul (5), greoaie (39), nevoie (89), stăruie (20), etc., în: «Lit. rom. modernă» v. II, București 1921.

Di *Al. Philippide* (Ist. limbii rom. Iași 1894): pentru că (p. 24) și pentrucă (332), pentru ca (24) și pentru ca; *de câte ori* (4) și cu trei rânduri mai sus: *decâte ori*, iar la p. 24: *oridecâteori*; învremece (26), deoarece (16) dar: îndată ce (27); apoi: dupăcum (20), dupăcât (8), pânăcând (15), pe de a întregul (10), etc. *Psichicul* (7) dar: terenul psihic (13), etc.

Di *G. Pascu* (Istoria literaturii și limbii române din sec. XVI București 1921: istoria, apariția, recensița, ediția, Muntenița, Basarabia, Ungaria, copia, știa, scriea; dar, alături de: scriea (4) întâlnim: scriau (fără e, pg. 19), apoi: foaia (16), Veneția (30), împrăștiată (19), copiat (22), trăiau (23), studiase (26), viață (26), diaconul (27), origina diferită a diacilor care scrieau actele (46) etc. etc.

Tot nediftongat: boerul (12. 28), trebuie (49), foae (190), Noemvre (27) etc.

Apoi: Cel dintăiu (4. 27), cea dintăi (5), cele dintăi (10), mai întâiu (11. 46) etc.

În aceeaș pagină: Istro-Români și Istroromâni (49), «Începe cu o vocală *cași* în Cod. Vor.», «chestiunea se prezintă *ca și* în Cod. Vor.» (49), *Precum*, și cu trei șire mai jos: *după cum* (49) etc.

Dl *V. Bogrea* (în Dacoromania I): aceeași revistă (275) și același revistă (277). În alte cazuri însă tot: aceeași.

Dupăcum (282) și după cum (218), trebuie (218), dar la pg. 211: trebuie (fără *i*), care pare a se fi strecurat așa din nebagare de seamă, fiindcă în alte pagini (210. 213 etc.) întâlnim tot: trebuie, apoi: constituie (211), întemeietori etc.

Dl *T. Capidan* (tot în Dr. I.): trebuie (194) alături de trebuie (199), obicinuește (194), contribue (197), femeie (197), dar: nevoie, reiese (204) etc.

La pg. 206: acelaș, iar la pg. urm. același lucru.

Apoi: desigur (331) și de sigur (332), ori-decâte-ori (331), de oare-ce (334) etc.

Filologii noștri par a fi de acord numai în privința inconsecvenței, în atâtea alte chestii sunt într'un vădit dezacord.

Așa, de-o pildă, accentul (˘) pe vocala finală a cuvintelor îl întrebuițează colaboratorii Dacoromaniei: dnii S. Pușcariu, V. Bogrea, N. Drăganu, Giuglea etc. Nu-l întrebuițează: Densușianu, Al. Philippide, G. Pascu și, să amintim și un nefilolog: dl N. Iorga.

Tot așa au eliminat pe *ă*, din scrisul lor, întrebuițând numai pe *i*: O. Densușianu, Al. Philippide, G. Pascu, N. Iorga etc.

Prepoziția *sub* (O. Densușianu) la S. Pușcariu: *subt*, ear la Philippide, Bogrea, Pascu, Iorga: *supt*.

O. Densușianu și G. Pascu scriu: *dela*, ceilalți: *de la*. Unii: *de sigur*, alții: *desigur*.

N. Iorga și Al. Philippide: *ceia ce* sau *ceiace* (Iorga) pt. *ceeace*.

O. Densușianu scrie viitorul: *voi* aduce, ceilalți: *voiu...*

Tot dl Densușianu scrie: întii, rai, dintii, grai, obicei, un vechi substrat etc. (fără *u* final). Ceilalți: raiu, graiu, obicei etc.

N. Iorga: întăiu, d'intăiu. Se scrie apoi când: *pentru că*, fiind *că*, când: *pentrucă*, fiindcă, deoarece (într'un cuvânt).

Genetivul femininelor cu pluralul în *i* la Ov. Densușianu se termină în — *ei* (primăverei, vieței, naturei, țării, literaturii, culturii etc.). La ceilalți în — *ii* (primăverii, vieții, naturii, țării etc.).

Al. Philippide scrie: s-a deschis, s-au dus, s-ar prezenta, n-o primesc, n-are, printr-un, într-adevăr (cu trăsură de unire). Ceilalți: s'a deschis, s'ar prezenta, n'o primesc etc. (cu apostrof).

Tot dl Philippide scrie: să-ș închipuiască, își, asupra-ș, ș-a dat socoteala; apoi: însuș, totuș, iarăș etc. (fără *i* final). Ceilalți: să-și închipuiască, își, asupra-și, totuși, iarăși etc. (cu *i* final).

Tot Philippide: *es*, au eșit la iveală. Ceilalți: *tes*, au teșit etc.

Imperfectul verbelor de conj. a IV îl scriu conform regulilor Academiei: Ov. Densușianu, N. Iorga (privtau, se pregăttau etc.). Dl S. Pușcariu și alții scriu: stăpâneă, părăseă, se simțea, vorbeau etc., dar: propoveduiau, îndoiau; apoi la conjunctiv: să rânduiască, să-și alcătuiască.

Va să zică: *ea*, după consonantă și *ia*, după vocală.

Unii scriu: *innainte*, *innapoi*, *innoire*, *innaintez* etc.; alții *inzainte*, *inapoi*, *inoire* etc. (cu un *n*).

N. Iorga scrie: întdiu, romănesc. Apoi: *ni* place, *li* dau (= *ne* place, *le* dau).

La fel A. Philippide.

Formele din prezinte sing. ale verbului *a lua* dl Iorga le scrie: *teau*, *ieai*, *iea* (= *iau*, *iai*, *ia*); dar: întemeiau, făgăduiau etc. (fără *e* intercalat). Nu ne-o putem explica.

Z intervocalic, în cuvintele de origine latină, dnii Iorga, Densușianu, Bogrea îl scriu *s*: opoșiție, poesiie, causă, ilusie, exoșiție, musică, cas (pt. caz, Bogrea).

Dacă s'ar generaliza acest fel de a scrie, cum vor mai face oamenii, care nu știu latinește, deosebire între:

visez	și	vizez	oase	„	oaze
misă	„	miză	rasă	„	rază
pasă	„	pază	groasă	„	groază
vase	„	vaze	roasă	„	roază.. etc ?

Prima întrebare. A doua: Cum să explicăm străinilor care ne învață limba, să nu cetească: mază, cază, preză, șaze, Bazarabia etc. în loc de: masă, casă, presă etc.

Unii au o singură formă pt. pronumele demonstrativ, la plur. masc. și sing. fem.: *aceta*.

Ce va trebui să înțelegem atunci, când se scrie: — De cine a fost vorba? — De acela (De cine? De pluralul lui *acela* sau de sing. fem. *aceea*?).

Sau, ce înțeles are propozițiunea: — De *aceia* să taci! (Însemnează: *din cauza aceea*, sau: *despre acela* (să taci)?)

Să mai insistăm și asupra provincialismelor, — ca moldovenismele dlui Philippide: ar vide, ar pute, poate ave, ni-ar păre, videre, omînesc etc., — ne-ar duce prea departe.

Voiu mai aminti însă felul de a despărți cuvintele. Unii: ră-splă-tă, de-spre, o-stenit, remini-scen-te, no-stru etc. (conform regulii că, dacă există în românește cuvinte care încep cu grupul de consonante dintre două vocale, la despărțirea cuvântului le trecem pe toate la silaba următoare. Despărțirile de mai sus sunt motivate deci de cuvinte ca: *splină*, *sprinten*, *stejar*, *scenă*, *strămoș* etc.) Alții: răs-plată, des-pre, os-tenit, reminis-cen-te etc.

Dintre colaboratorii Dacoromaniei T. Capidan desparte: *acea-sta*, *opre-ște*, *turcea-scă*, *pă-streze* etc.

Nu tot așa însă alți colaboratori.

Și n'ai zice nimic — deși e supărător să vezi în *aceeaș* *carte* despărțindu-se cuvintele după două norme — dacă fiecare scriitor ar fi consecvent în aplicarea *unei* norme. Dar când vezi pe *acelaș* scriitor despărțind odată: *noa-stră*, *cuno-scute*, iar altă dată: *as-tăzi*, *aș-teptând* etc. etc., — atunci ce să mai zici?

*

Toate aceste constatări sunt scoase din scrierile filologilor. Vă puteți închipui ce-o fi în scrierile altora, a nespecialiștilor!...

N'aveți decât să luați orice ziar sau să deschideți orice carte, ca să vă convingeți de puzderia de inconsecvențe care băjbăe în *aceeaș* coloană de ziar sau în *aceeaș* pagină de carte.

Să luăm unul din cele mai îngrijite ziare: «Neamul Românesc». Data ziarului 14 *Maiz* (anul 1922 sau 1923, am uitat să mi-l notez), iar în pg. 2, la «Știri» de 6 ori *Maî*, fără *u*. Sau: în nr. dela 21 Apr. conferințele Ateneului Rom. sunt anunțate pt. 7 *Mai*, 14 *Mai*, 21 *Mai*, iar la «Știri» de mai multe ori *Maiz* etc.

Având, din întâmplare, înaintea ochilor revista «Sburătorul» nr. 35 o deschid aceasta. La pg. 173, în *acelaș* șir dau de vorbele: *ori cine* și *oricare* (primul scris în două cuvinte, al doilea într'un cuvânt). Apoi: *Pe dealtă parte*, iar cu șase șire mai jos:

pe de altă parte. La pg. 177: *deoparte* și, în rândul următor: *de altă parte*. La pg. 161: *totuși*, iar la pg. 162: *totuș*. Tot la pg. 161: *tecnică*, iar la pg. 175: *technic* etc. La pg. 177: *l'a* iubit, *l'a* provocat, *l'a* bravat. Dar aici e cel puțin consecvent în greșala pe care o face în scrierea formei conjuncționale dela acuz. a pron. pers. de pers. a treia în legătură cu perfectul compus. Altă greșală la pg. 164: *aprinde-ți* lumânările (voi), în loc de: *aprindeți*.

Sau, luați manualul de limba română pt. cl. VIII de M. Dragomirescu și Gh. Adamescu. Ed. II. Buc. 1918. La pg. 375, șirul din urmă: «cu acelaș folos și cu aceeași plăcere». La pg. 372: *același* timp și, ceva mai jos: *aceeaș* intensitate. Apoi: *înăbușe* (374), dar: *înnecate* (46), *românilor* (78) și în alte părți: *Români*. *Limbei* (86), *limbli* (87), *vechle* (86) și tot acolo, în șirul următor: *veche* etc.

Nu sunt mai îngrijite, în privința aceasta, nici edițiile mai nouă. Deschideți, de pildă, ed. VII din 1923 a Manualului de l. rom. pt. cl. V., de aceeași autori. La pg. 7: *paștele*, dar: *noaptea Paștelui* (147), *făcliuțe de Paști* (161), în *ajunul Crăciunului* (19), *obicei* (12. 19) și *obicei* (119), *imaginația românilui*, *inteligenta românilui* (8), *cimiliturile românilor* (13), *sârbii, unгурii, sașii, secuii* (329), *românilor, unгурilor* (180) etc. alături de: *Românilor* (10. 235. 241...), *Români* (46), *Troeni*, *Ahei* (75 sq.), *Egipteni*, *Asirieni*, *Caldeeni*, *Mezi*, *Perși*, *Ebrei* (242), *Elenilor* (109), *Romanilor* (112), *Turcii* (127), *chiar Țigani* (127), — cu maiusculă. Apoi: *Moldovanul* (37), dar: *uciderea Moldovanului* (40), *statul Roman* (112) și *imperiu* *roman* (242) etc., *dintâi* (9. 13), *Intâi* (74) și: *mai întâiu* (13), *Intâiu* (51) etc., *amărâtă* (85), *hotărât* (94), *omorătorul* (98), *hotărât* (101), *hotărfa* (117), *târți* (120) etc., *iubiă* (96), *eșiă*, *trăiă* (97), dar, tot acolo: *îngrozeă*; *împedică*, dar: *pierdute* (98), *vieței* (110. 120) și *vieții* (119), *limbli* (110) etc. etc.

Cum se prezintă un alt manual de l. română (Suchianu-Stroescu: Carte de cetire și gram. pentru cl. I. Ed. V. 1922) am arătat-o în revista «Societatea de mâine» nr. 21, 1924.

Să nu creadă însă cineva că celelalte manuale de l. română sunt mai îngrijite sub raportul acesta. De loc.

Și, dacă manualele de l. română se prezintă în felul acesta, se mai poate mira cineva că manualele de *alte materii* sunt stupi de inconsecvențe?...

Iși poate apoi oricine imagina, fără să le mai controleze, cum se prezintă, din acest punct de vedere, *ziarele*, cu atâția redactori și colaboratori, — fiecare cu ortografia lui specială...

Anomalia aceasta nu s'ar putea înlătura decât prin o serie de lecții de ortografie ținute pe seama *corectorilor*, care, aplicând apoi regulile învățate, ar putea îndrepta și greșelile altora, dând, sub raportul ortografic, o față mai puțin supărătoare ziarelor noastre.

Ar trebui să mai vorbim și de arbitrarul ce se poate observa în *punctuație*. Ne-ar duce, însă, prea departe.

Aș ruga totuși pe cei care se interesează de aceste chestii să observe punctuația întrebuițată, de pildă, de dl Iorga și cea a dlui O. Densușianu. Cum să se orienteze bietul cetitor, dornic de a se pune și el în curent cu punctuația cea mai corectă, când vede că dl Densușianu abia pune câte o virgulă, pe când fraza dlui Iorga e răvășită de ele?...

*

Am ales intenționat în observațiile mele mai cu seamă pe *filologii* noștri — punându-le alătura numai pe dl Iorga care, în urma bogăției de scrieri și a autorității indiscutabile pe care o are în atâtea domenii, poate face școală și în privința ortografiei pe care o întrebuițează — ca să se evidențieze și mai bine halul în care am ajuns și necesitatea stringentă de a se reveni asupra regulilor stabilite de Academie, spre a se face rânduială în haosul de azi.

Dacă s'au putut trece cu vederea până acum atâtea feluri de ortografie și, din partea Academiei chiar, atâtea inconsecvențe în aplicarea propriilor sale reguli ortografice — inconsecvențe arătate atât de limpede de regretatul profesor Dr. Al. Bogdan în scrierea sa «Altă ortografie» — azi, dacă nu pentru ușurarea instrucției tineretului imens care a năvălit la școală, măcar pentru prestigiul nostru ca neam stăpânitor în această țară, — nu se mai pot tolera.

Datoria de a pune ordine în această chestie revine Academiei, care ar fi de dorit să fie nițel mai sprintenă ca până acum.

Intârzierile, de obicei mari, cu care a sosit până acum, ca să consfințească și ea cu autoritatea ei realități care nu se mai puteau schimba, în loc să-i mărească prestigiul, i-l micșorau.

Așa s'a întâmplat și cu prilejul fazei din urmă prin care a trecut ortografia noastră.

Când a văzut că toată lumea înclină spre fonetism și nu mai ține seamă de regulile sale bazate pe etimologismul românesc, la 1904 a adoptat principiul fonetic. L-a adoptat însă numai în teorie, căci în practică își mai îngăduie încă destule licențe pe seama etimologismului.

Și de aici apoi o grămadă de oscilări: sâmburi de anarhie în ortografie.

Am dori ca Academia Română, în fixarea nouălor reguli ortografice, *care nu mai pot întârzia mult*, să fie mai tranșantă, mai precisă ca în trecut.

28/IX 1924.

Axente Banciu.

Sonete

de MARIUS ILIESCU.

BCU Cluj *Tăcerea ți-a vorbit.* library Cluj

D....

*O taină mare 'n inimă purtată
Cuvântul nu e 'n stare ca s'o spună...
Și simți, că orice vorbă ți-o 'ncunună
Cu nimbul de tăcere — resemnată...*

*Cum ai putea o mare sbuciumată,
Pe vreme de năprasnică furtună,
S'o prinzi într'a cuvântului lagună?
Vezi, tu, așa 'nțeleg iubirea adevărată!*

*...Ea, fără sgomot, una câte una,
Ți-a prins pe frunte frunzele de laur...
Căci eu, ce 'n taină te-am slăvit într'una,*

*N'am fost stăpân pe-al vorbelor tezaur,
Să-ți spun iubirea mea ... dar totdeauna
Tăcerea ți-a vorbit cu glas de aur!...*

Farmec în noapte.

... Spre geamul tău, încântătoare fee,
Se urcă 'n noapte flori de clematită...
Iar tu, în somn, de vise stăpânită,
Pe Cupidon îl lași ușor să-ți iee

Și inima și gândul drept trofee...
Și-așd, în pat de roze adormită,
In părul blond, cu raza-i aurită,
Îți țese Luna vrăji de curcubee...

Prin somn adânc, un zâmbet în visare,
Trădează lumea ta necunoscută..
Și-acum, când Luna dela geam dispare,

Tresari, din vis, de fulger străbătută,
O, da! p'un umăr gol, cu înfrigurare,
In locul meu, un flutur te sărută!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu sufletul în iarnă...

Așteptare.

Un fulg, doi, trei și-apoi mai mulți deodată
Urzesc hermina Iernii, care vine
Și 'ntunecă, departe, zărilor senine...
Cu inima de doruri frământată.

Imi plâng ursita, azi, încătușată
In mreaja din privirea ta... și 'n tine
Adăst mereu comori de visuri pline,
Dar tu rămâi zadarnic așteptată...

... Și-afară ninge... versul meu te cântă
Iar eu, rămas în seara asta pradă
Atâtor doruri, cari mă frământă,

Tresar la fiecare pas pe stradă...
E iarnă, tu nu vii... și 'n pace sfântă
Imi cad pe suflet fulgii de zăpadă...

Sensație de iarnă.

*Cu albe flori de gheață, cizelate,
Imi e fereastra 'n noapte 'mpodobită
Și 'n lumea mea, de gânduri troenită,
Imi pierd vâpata frunții rezemate*

*Pe luciul geamurilor înghețate...
Mi-i soarta, azi, de iarnă geruită
Și-mi simt ființa 'ntreagă năruită
Sore-a sufletului meu singurătate...*

*Căci, azi, mă lasă amintirea verii
Pribeag pe 'ntinsul unei largi Siberii...
Zadarnic mă țeresc să nu mă prindă*

*Omătul, care 'ncepe să s'aștearnă:
M'a copleșit cu fulgi căzuți din grindă
Siberia sufletului meu, în iarnă...*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tristeță.

*Apropie-te, Tristeță, în tăcere
Și ține-mi de urât în astă sară;
Mă simt străin de lumea din afară
Și 'nchis în mine, sufletu-mi te cere!*

*Pornind încet, din tainiți de unghere,
Invăluită 'n mantie funerară,
Apropie-te cu albe mâini, de ceară,
De truntea mea și adu-mi mângâiere!*

*Fără sfiell de-a mea seninătate
Ce luptă ca pe sine să se 'nfrângă,
Apropie-te cu mâini înfrigurate*

*Și 'ncet, când lacrimi vin să mi se strângă
In colțul genelor înrouate,
Mângăle-mi ochii, cari vor să plângă...*

Cuib visat...

*Un sburător plecat în pribegie
E dorul meu înaripat de vise.
Și-l simt plutind, cu-aripe deschise,
Sore aceleași zări, mânat de nostalgie.*

*Sortit a tost tot călător să fie
Prin țări cu chiparoase și narcise;
O pasăre ce se îndărătnicise
Visând, drept culb, o inimă pustie.*

*Dar a înțeles el, atingând pământul,
Cât e de greu să sapi un cuib în stâncă
Și nici nu-ți cere ca să-ți calci cuvântul...*

*Ci, cu aripa sângerândă, încă,
In sufletu-mi își sapă el, mormântul
— Drept cuib visat, o groapă mai adâncă!...*

Convalescență.

*La brațul Lui, mergând cu 'nfrigurare,
Pășești încet, cu 'nmlădieri suave
Și strângi, cu mâini micuțe și firave,
La plept, buchetul de mărgăritare.*

*In orice pas, tot sufletu-ți tresare
La gândul unor suferinți grozave...
Dar, azi parfumul florilor jilave
Îți dă din viața lor cu 'mbelșugare...*

*...La brațul Lui trăiești o veșnicie
In orice pas... dar floarea ofilită
La plept, în primăvară timpurie,*

*Îți amintește soarta osândită...
Și 'ngâni, de frica toamnei ce-o să vie,
— Pe azi, ajunge, că sunt obosită....*

Pe valea Jiului.

De Dr. Aurel Contrea.

Institutele de Mineralogie și Geologie ale Universității clujene au întreprins o excursie pe valea Jiului, sub conducerea dlor profesori Dr. I. Popescu-Voitești și Dr. Victor Stanciu. Cu această ocazie m'am convins nu numai despre foloasele didactice ale unei asemenea întreprinderi științifice, dar și despre farmecul neașteptat, înviorarea sufletească, pe care o produce, când e făcută în asemenea împrejurări.

Omul e ființă socială. Conviețuirea produce un fond sufleteș comun, de o vioiciune mai pronunțată. Singuraticul e totdeauna înclinat să devie supărător. Dar într'o excursiune nu aceasta e de importanță. E de relevat faptul, că în fața unui fenomen natural, în căutarea unui strat geologic, în explicarea unui mineral sau unei roce aflate în cale, se creiază un fond comun de cunoștințe, de experiențe, de judecăți, pe cari înzădar le-am așteptă să vie cu atâta promptitudine, interes și trăinicie într'o lecțiune searbădă de prelegere abstractă. Din cele mai multe conferințe teoretice, savante, nu ne rămân decât impresii, cari se spălătesc cu vremea. În excursie se întâmplă tocmai contrarul.

Astfel a rămas neștearsă în amintirea noastră coborîrea în *mina Est dela Petroșeni*, care ne-a pus în fața zăcămintelor de cărbuni.

Prin buna îngrijire a conducătorilor exploatării din Petroșeni ni s'a pus la dispoziție trenul industrial, care pe un timp frumos, ne-a dus prin regiuni de o frumuseță rară, până la intrarea minei. Aci am primit paltoane apărătoare, folosite de mineri, ca picurii ce cădeau de pe tavanul tunelului și praful de cărbune să nu ne ruineze îmbrăcămintea. Ne-am înșirat apoi unii după alții și am intrat în deschizătura, prin care am parcurs 200 m. în măruntaiele muntelui. Fiecare din noi avea o lampă Davy. Tot drumul sinuos a trebuit să-l percurgem cu mare atențiune, căci în fiecare minută puteam să ne lovim la cap de tuburile purtătoare de aer comprimat, cari traversau plafonul galeriei subterane. În fine ajungem la ascensor, care ne coboară în adâncime de vreo 80 m. la stratul III de cărbune, care în acest loc are un diametru de 18 m. și este de cea mai

mare importanță în toată regiunea, fiind stratul cel mai productiv. Coloarea întunecată a stratelor de cărbune, dimensiunile incommensurabile ale masei lor, cari se alternează cu o regularitate matematică cu straturile în concordanțe de argile, gresii și marne, — zurelul sfredelului electric ce pătrundeă scrutător în blocul acestui neprețuit diamant negru, — furnicarea muncitorilor cu fața palidă și transportul mașinal al materialului ni se oferă înaintea ochilor noștri ca tot atâtea evenimente de o notă impresionantă.

Bogațiile, pe cari le-am văzut aievea, ne-au strecurat încredere nezdruncinată în viitorul țării, — formațiunea lor ne-au fost dovezi hotăritoare pentru infalibilitatea științei, ce se propagă între cei 4 pereți ai școlii, — viața grea a muncitorilor ne-a strecurat în suflet accente de noblețe — și fabricile de-o organizație practică neîntrecută, perfecțiunea instalațiunilor, ne-au învederat atâtea posibilități de avânt ale geniului omenesc, dornic de creațiune.

Basinul Petroșanilor e situat în valea Jiului, între munți de șisturi cristaline, având de-o parte masivul imens al Retezatului, de-o înălțime de 2477 m., iar de altă parte piscul Parângului, de 2407 m. În această vale sunt dispuse straturile productive, în direcția ENE, având diametrul longitudinal de 45 km., cel transversal însă abia e 3—4 km. și numai la Petroșeni se lărgește până la 9 km.

Itinerarul nostru eră făcut astfel, ca să vedem toate centrele importante, vizitând orașul Petroșeni, comunele Petrila, Vâlcan și Lupeni, și pentru complectarea cunoștințelor de tectonică, am trecut pasul Surduc, până la Mănăstirea Lainici.

În localitățile carbonifere, afară de interesul științific, ne-a captivat întru totul interesul ce îl manifestă conducătorii români din aceste plaiuri pentru bunăstarea materială și îndeosebi cea culturală față de populațiune. În fiecare comună se contruiește sau aproape s'a și terminat, câte-o impozantă casă națională în stil românesc. *Casinoul din Petroșani*, bunăoară, unde am fost adăpostiiți, pe lângă o sală de teatru de o negrăită gingășie, are și un atelier pentru țesături naționale, pe seama femeilor. Localitățile vizitate aveau apaducte, iluminăție electrică, colonii muncitorești, cari formau cartiere întregi; nu mai vorbim

de trenurile industriale, separatoarele de cărbuni prin alegerea mecanică și prin curentul de apă.

Deosebit de instructivă a fost excursia *la Vâlcan*, centrul de exploatare al celei mai de seamă întreprinderi, Societatea «Petroșeni». Lucrarea minei Chorin și a celorlalte din apropiere se vor face cu mijloacele tehnicei celei mai moderne, producând la zi câte 280 vagoane de cărbuni. Uzina electrică, incomparabilă în ținuturile noastre, produce curenți de înaltă tensiune, având o forță electromotrice de 5000 HP.

Dintre toate însă cea mai impresionantă a rămas excursia *la Lupeni* unde am cercetat cu deamănuntul cuptoarele pentru cocsificarea cărbunelui, uzină, care e împreună cu instalațiunile pentru prepararea bensolului. Cărbunele brun, de 6—7000 calorii, se pisează și se introduce în cuptoarele înșirate paralel, la o căldură foarte urcată. După 3 zile cărbunii cocsificați, gata, sunt împinși pe un platou refractar. Aspectul cocsului aprins, ce iese din cuptor, e de o grandiozitate fără pereche, perfect asemănătoare lavei aprinse ce iese din vulcani.

Incoronarea excursiei a fost trecerea pasului Surduc până *la Mănăstirea Lainici*. Jiul, străbătând Alpii Getici, a înfăptuit cea mai superbă trecătoare a Carpaților. Drumul nostru a fost un restimp de reverie copleșitoare. Numai la Mănăstirea Lainici s'a abătut un nor de întristare și de revoltă în sufletele noastre. Juvaerul acesta din creierul munților, mănăstirea construită și pictată prin 1817, ca o operă de artă, a fost pângărită de cutropitori, exact la 100 ani dela înfăptuirea ei. În 1916 zbirii Kaiserului au adăpostit caii în altarul ei și pe vâpsala pereților închinăciunii evlavioase briceagul a zgârâit nume de-o brutalitate insolentă.

Interdependența.

Striga martirul: «Nu suntem doar frați?!

Și tu și eu, vai, mici efemeride!

Jos arma ucigașe! — Toți lucrați

Și-o nouă lume-atunci ni se deschide!»

Rânjea căldul rânjet de satrap, —

De-al Rațiunii mir sfințit pătruns

Cuvânt el nu înțelegea — i-a dat la cap,

Iar muribundul: «Nu ai alt răspuns!»

Cântec — căldurii.

*Sub stânca 'naltă stau adăpostit —
(O stâncă, albă, mare, de granit)
Și haina de pe mine-am aruncat
(Intr'ânsa mă simțeam încătușat)
Și-așă, în soare, liber, vesel, sol —
Mi se pareă că-s harpa lui Eol,
Bătută ritmic de un meșter vrăcl,
Care te 'nvață cum să te desbraci
De ori ce-i rău, de orice murdărie —
Dând glas frumseții sfinte, să-ți învie...*

*Oceanu' 'n fața mea se întindeă.
Un cer albastru, blând, de peruzeă.
In ritmic tact o barcă cu vântrele
Treceă domol — ca gândurile mele.
Și cum steteam în soare, 'nviorat,
Mi-am apărut un cap încoronat —
Hlamida mea? din mușchiul de pe stâncă!
Un șchiptru? De coral, din marea-adâncă,
Din spuma cea de mare — diademă
Și-albastrul de pe cer mândră emblemă...*

*Voiesc să cânt un cântec lin, sub soare —
Căldura — de viață dătătoare!
Vreau s'o culeg — pe rând — de pretutindeni
Și s'o resfir ca ramul de Armindeni
In fiețe locșor, la orice poartă —
Căci pretutindeni inima mă poartă....*

*Și cânt, având natura drept pristol:
<Sunt un trimis, dintr'alt țărâm un sol!
Dușman vădit la ce se chiamă Ură, —
Trimisul țării, vatră de căldură!...>*

*Îfi cânt, copil, ce 'nvești ce-l gănguritul,
Căldura vorbeii ce-o rostești dintâi,
Purtat de moșul tău, ce — obositul! —
Și-așteaptă crucea dela căpătâi!*

*Cânt cântecul de leagăn, ce trimite
Copilul pe-alte lumi, ca din cleștar;
Iar la copil cu fețele-oștite
Cânt cald prâsnel, cu zumzet de bondar.*

*Cânt sârguința harnică, de-albina,
Ce-adună mierea sfântă din potir
Și 'ntreaga mea ființă se închină
Preotului ce 'mparte sfântul mir.*

*Te cânt sărut, dat — cald — cu 'nfiorare,
Sărut ce cu credința-l mișcă munții
Și inimi să topească este 'n stare —
Sărut a doi îndrăgostiți, în noaptea nunții.*

*Te cânt căldură din priviri de mamă,
Copilul ce și-l vede, ca lăuză —
Căldură, viitorul ce-l distramă,
Voind să-i fle scut și călăuză!*

*Vă cânt pe voi, pe-o lume primentă,
Cari ați luptat ca 'n patria voastră focul
S'aducă cald în casă liniștită —
Primejduindu-vă cu pasul vost norocul!*

*Te cânt căldură ce-a purces pe buze
La doi dușmani ce vreau să se împace
Și, 'n loc de blestemate spângi și-obuze,
Simțesc comoara ce 'n iubire zace.*

*Căldura-o cânt, de sânge, ce purcede
Din rana de martir batjocorit —
Din ochiu-i, care moare, care crede,
Căldură, ce rodește înmiit...*

*Căldura-o preamăresc, ce radiază
Din ritmul, furtunatesc, de verset,
Ce fantazia tainic și-o creiază
In creierul de 'nvișorat poet.*

*Te cânt, te preaslăvesc, căldură,
Cuprinsă 'n largul arc de curcubeu —
Pod legător, menit să stingă ură
Și să 'ngenunche chiar și pe-un ateu.*

*Și vreau să cânt.. cântare murmurată,
Căldura, care-o cred că viețuiește
In pieptul tău, iubită 'ndepărtată,
In pieptul tău, chiar de disprețuiește...*

*Te preaslăvesc pe tine, mândru soare,
Cel ce mă lași ca să-ți simțesc căldura
Și aripi dai ființei muritoare
Să-și supraviețuiască chiar făptura...*

* * *

*Stau în genunchi acum și 'n față-mi marea
Și-a 'ngemănat albastrul cald cu cerul —
Smerit cat, eu, atomul, depărtarea,
Ce m'a cuprins pe mine, efemerul!*

*Îmi simt în univers nimicnicia.
Nu sunt decât o slabă particică,
Dar gândul că mă lupt cu vecinicia,
Căldura 'n piept, — mă ține, mă ridică...*

Prima-Trégastel, (Canalul Măneci) 24 August 1919.

Horia Petra-Petrescu.

Moda femeilor.

S'a auzit în timpul din urmă despre demersurile, ce le-au făcut prelații catolici în bisericile din Italia, pentruca să împiedece îmbrăcămintea exagerată a femeilor în biserică, oprindu-le chiar la intrare, dacă ținuta lor eră nepotrivită.

Nu este pentru întâia oară că clerul catolic intervine în această direcțiune. După fiecare războiu, în anumite epoci, s'a ivit moda costumelor extravagante și necuviincioase, ca și cum societatea ar fi fost cuprinsă de un fel de nebunie.

Încă pe la anul 1670 clerul admoniă sexul frumos să se prezinte decent la biserică, acoperind decoltajele și brațele goale. Sub Ludovic al XIII-lea predicatorul Valladier îndrumă femeile să nu fie subjugate de vanitate, să lase sulimanul, fardurile și coafurile pocite. Pe timpul Directoratului în Franța, femeile purtau cele mai indecente toalete, încât episcopii din Paris invitau pe preoți să-și ridice cuvântul contra acestor femei, cari vin la biserică, indecent și necuviincios.

Și astăzi, grație snobismului, care este un păcat al societății, acceptăm orbește toate capriciile modei, care are puterea să ne stăpânească ca prin hipnoză. Vedem cum trec, rând pe rând, excenticitățile modei și, oricât de triviale ar fi, snobul le primește imediat în îngâmfarea sa personală, iar gloata îl urmează, făcându-se sclava ei.

Și, totuș, a existat și s'a ținut cont în toate țările civilizate de un protocol al bune-cuviințe, în privința ținutei și portului potrivit locului și circumstanțelor.

Se știă de anumită toaletă sau ținută în salon, la teatru, la nunte, soarele și baluri; se știă de toaletă de stradă, de voiaj, de biserică și de doliu. Erau costumele de voiaj anume potrivite călătoriei și popasurilor ce se făceau și tot asemenea erau anumite și costumele pentru biserică, cari trebuiau să fie decente și modeste, oricât de elegante ar fi fost.

Astăzi toate statele Europei trec prin o asemenea criză ce se manifestă după războiu și în privința îmbrăcămintei.

Decoltajul și brațele goale, cari altădată erau menite să reprezinte marea ținută la baluri, la operă și dineuri, unde stratul bogat al societății își etală luxul și fastul său, astăzi s'a generalizat pe strade și în trenuri îmbăcsite de feluriți călători. Feluritele decoltaje și feluritele brațe, pe cari nu le-ar fi ghicit nimeni sub mâneca voalată, apar tuturor celor curioși, cari pot face studii. Brațe fără linie, fără farmec, vânjoase sau slăbănoage cu coatele ascuțite, roșii sau învinețite de frig, se prezintă cu convingerea că *asă trebuie* să fie, oricât de imperfect ar fi fizicul.

Totuș, trebuie să avem o stavilă și o cuviință față de biserică, unde nu putem intra în această ținută provocătoare; unde ne prezentăm devote, fără alte gânduri, concentrate în credința de a ne smulge pentru câteva clipite din viața sgomo-

toasă și sdruncinată, pentru a ne apropia cu toată seriozitatea și cu tot sufletul nostru de această mare putere dumnezeiască, în casa Domnului.

Știu că femeia română n'a avut nevoie nici odată de admonierile înalților prelați; cucernică și evlavioasă, a știut în toate timpurile să respecte biserica și prin portul ei demn, având atâta bun-simț, dela domnișă până la țărancă, încât se prezintă în haina sa frumoasă de duminică, evitând colorile pronunțate și bătătoare la ochi, cu toată podoaba cu care eră gătită.

Negreșit, că și în timpul de față femeia română va păstra în sentimentul său de respect față de acest lăcaș sfânt, cu sială, vechiul obicei, evitând curiozitățile modei și astfel nu va da prilej nici de astădată ca să i se adreseze cuvinte de îndreptare de pe amvon.

Maria B. Baiulescu.

Caleidoscop.

— Mici însemnări din marele domeniu al științelor pure și aplicate. —

BCU Cluj / Central University Library
De Gavrilă Todica.

Când privim un obiect pe câmpul deschis: un turn, un arbore, un stâlp de telegraf și ne apropiem de el, forma-i aparentă se schimbă. Cu cât e mai aproape, cu atât îl vedem mai mare, cu atât unghiul vizual, sub care-l zărește ochiul nostru, e mai considerabil. Când ne deplasăm lateral, când ne mișcăm la dreapta, obiectul îl vedem mișcându-se la stânga. Când ne mișcăm la stânga obiectul se plimbă la dreapta. Când ne depărtăm de obiect, perspectiva lui se piticește. Când ajungem la distanța de $57\cdot3$ ori înălțimea lui, obiectul ne apare tocmai sub *unghiul de 1 grad*. Unghiul vizual este deci în funcție de înălțimea (lungimea) obiectului și distanța dela care îl privim. Un turn de 20 metri trebuie să-l privim dela depărtarea de $57\cdot3 \times 20 = 1146$ metri, ca să ne apară sub unghiul de un grad. Un stâlp de telegraf, de 5 metri înălțime, îl vom vedea dela $57\cdot3 \times 5 = 285\cdot5$ metri sub acelaș unghiul (de \wedge°).

Ni-se pune întrebarea că la ce distanță trebuie să fie obiectele, ca să le vedem sub unghiul de o minută ($=\wedge'$), respectiv de o secundă ($=\wedge''$) de arc?

Răspunsul se lămurește pe baza celor mai simple rapo-
turi și proporțiuni din cari știm că mărimea aparentă e invers
proporțională cu distanța reală. Cu alte cuvinte: cu cât unghiul
aparent e mai mic, cu atât distanța reală trebuie să fie mai mare.

În acest mod, unghiului aparent de \wedge' îi corespunde di-
stanța de $57.3 \times 60 = 3438$ diametre iar unghiului aparent de
 \wedge'' îi corespunde distanța de $3438 \times 60 = 206,265$ diametre.

Ceeace însemnează că un tren de 100 metri lungime ne-ar
apărea sub unghiul de

\wedge° la distanța de	5,730 m.
\wedge' " " "	343,770 "
\wedge'' " " "	20.626,500 "

O sferă cu *diametru* de un metru ne-ar apărea sub un-
ghiul de

\wedge° la distanța de	57.3 m.
\wedge' " " "	3,438.7 "
\wedge'' " " "	206,265.0 "

Măsurări în univers. Paralaxa.

Când navigatorii parcurg suprafața globului întreg și con-
stată că constelațiile își păstrează aceeași figură invariabilă, e
semn că acele constelații sunt despărțite de noi prin distanțe
așa de colosale, încât dimensiunile pământului dispar în com-
parație cu distanțele stelare.

Conform noțiunilor enunțate mai sus și conform princi-
piilor trigonometriei, tot obiectul care apare ochiului nostru
sub unghiul de \wedge'' de arc, se află la distanța de 206,265 ori
diametrul său. Deci, dacă distanța mijlocie a pământului dela
Soare, adecă vre-o 149.347,400 km. ofere unei stele un un-
ghiul de \wedge'' de arc, distanța stelei dela pământ face tocmai
 $149.347.400 \times 206,265 = 30.805,142.000,000$ km.

Paralaxa stelei respective este de \wedge'' .

Distanța unei stele cu paralaxa de o zecime, o sutime
de secundă va fi de zece-ori, o sută de ori mai mare.

Până acuma abia s'a putut determină paralaxa pentru vr'o
sută de stele, calculându-se și distanța lor. Iată câteva:

Steaua	Paralaxa	Dist. în ani de lumină
Alpha Centauri	0",75	4·3
Sirius	37	8·8
Prokyon	33	9·9
61 Lebadă	29	11·3
Altair	23	14·2
Mira Ceti	14	23·3
Vega	13	25·1
Fomalhaut	13	25·1
Aldebaran	10	32·6
Capella	08	40·8
Steaua polară	07	46·6

Determinările aceste sunt extrem de migăloase și anevoioase. Incertitudinea crește cu distanța, adică cu micimea paralaxei. Numerii precedenți reprezintă *valorile mijlocii* statorite din observațiile cele mai precise.

Extensiunea vederii sau distanța orizontului pentru diferite înălțimi e în funcție de diametrul corpului ceresc. Cu cât globul e mai mare, cu atât cercul orizontului e mai considerabil. Pe un glob de volumul Soarelui, orizontul vederii ar avea distanță sdravănă. Pe un glob ca Luna, cercul vederii ar fi foarte redus. Pe Pământul nostru, cu diametru de 12,742 km., cercul orizontului se află la 3,570 m. pentru înălțimea de 1 metru. Prin formulă generală, radiul cercului vizual este:

$$R=3,570 \text{ m. } \sqrt{i}$$

unde *i* însemnează înălțimea observatorului.

Un om stând în picioare, pe suprafață orizontală, cum ar fi un șes, își are ochiul la înălțimea de 1 m 75. Cercul orizontului va avea deci pentru acest om, de talie normală

$$R=3,570 \sqrt{1,75}=3,570 \times 1,32=4711 \text{ metri.}$$

Iată câteva exemple calculate pentru nivelul mării:

Înălțimea	Distanța
1 metru	3,570 metri
2 „	5,048 „
3 „	6,183 „
4 „	7,139 „
10 „	11,288 „
100 „	35,696 „
1000 „	112,886 „

De pe vârful munților :

	i	R
Buceciu sau }	2,506 m	178,750 km.
Rătezat }		
Negoiu	2,544 m	180,066 „
Paringul	2,520 m	179,200 „
Găina	1,266 m	127,025 „
Detunata	1,169 m	122,060 „

Nu trebuie să accentuez, că orizontul calculat e teoretic. În realitate, niciodată nu putem vedea așa departe, nici cu ochii liberi, nici cu ochii înarmați cu instrumente (binoclu, telescop). La orizont aproape totdeauna e ceață, care împiedică vederea. Orizontul *practic* e mult mai restrins, decât cel teoretic.

Iată câteva exemple interesante de orizonuri practice (cf. Flammarion, *Annuaire astron. pour 1921* pag. 179—180):

Dela observatorul din Palermo se poate zări uneori fumul vulcanului de pe insulele Liparice. Distanța e de 140 km.

De pe țârmurii Asiei minore se vede câte odată muntele Athos. Distanța e de 150 km.

Insula Reunion și insula Maurițiu au fost legate prin telegrafie optică. Distanța 180 km.

Dela observatoriul prințului Trubetskoy din Bergamo (Italia) «Specola Marciana», altitudinea 446 m. pe timp senin, se vede perfect de bine, cu ochii liberi, muntele Cimion din Toscana, la distanța de 185 km. Altitudinea muntelui Cimion este de 2103 metri.

Din Monaco și dela Nizza se văd adeseori munții Corsicei. Distanța: 190 km.

Etna se vede de pe insula Malta. Distanța este de 206 km., iar înălțimea muntelui Etna de 3314 m.

Dela observatoriul Link în California, se văd uneori în Septembrie munții Sierra-Nevada profilându-se pe soare, când răsare. Distanța: 210 km.

Din Bergamo (citat mai sus) se vede limpede cu ochiul liber, pe timp senin, muntele Viso (altitudinea 3841 m.), la distanța de 231 km.

Din Langres, din Montigny-le-Roi și din Clermont (Haute-Marne) se zărește uneori Mont-Blanc-ul. Distanța: 245 km.

Înălțimea muntelui: 4810 metri. Se detașează în negru pe orizontul albit de apropierea soarelui, pe timpul solstițiului de iarnă.

De asemenea se vede muntele acesta dela Puy de Dôme (1465 m.). Distanța 303 km.

Printr'o lunetă bună se zărește uneori dela observatoriul Pic du Midi, dimineața în zorile zilei, în epoca solstițiului de vară, detașându-se în negru pe orizontul luminat. Distanța e de 500 km.

Din Marsilia (Notre Dame de la Garde) se vede pe timp frumos, muntele Canigou proiectându-se direct înaintea Soarelui ce apune, în 10—13 Februarie și 28—31 Octomvrie. Altitudinea lui Canigou este de 2785 m., iar distanța 253 km.

La distanțe așa de mari, radiul vizual încetează de a fi dreptliniar. El se curbează, întorcându-și concavitatea spre pământ, ceea ce mărește distanța vizibilității. Grație acestui fapt poate fi văzut Canigou din Marsilia, căci linia dreaptă dusă între cele două puncte, trece — la mijlocul distanței — 120 m. sub nivelul mării.

Spania și Algeria au fost legate geodetic, în 1879, la distanța de 280 km. de pe muntele Mulhacen (Andaluzia) la muntele Sabiha (Oran).

Statele Colorado și Utah au fost joncțiunute între muntele Ellen și piscul Uncompahgre la distanța de 294 km.

Din Holstenborgul Groenlandei (66° 55' lat. boreală și 56° 1' lung. vest dela Paris) se poate vedea Capul Walsingham pe coasta americană, când soarele face să strălucească ghița pe munți și timpul e frumos. Distanța e de 315 km.

Din Puy Mary (Cantal), 1787 m. altitudine, se distinge massivul Maladetta, la 315 km. și muntele Alb la 335 km.

De pe vârful Ortler se zărește Viso (3841 m.) la distanța de 350 km.

Din decalogul istoricului italian G. Ferrero :

Gândiți-vă, atrage atenția F., gândiți-vă că democrațiile nasc cu mare ușurință *ura între bogași și săraci, între mari și mici* și că această ură subminează într'una națiunile și le sleiesc de puteri, ba câteodată le și aduc la faliment. Această primejdie a urii este în zilele noastre mai mare ca oricând, fiindcă *lumea trăiește numai din ură — din ura între clase sociale, ura între partide, ura între rase.*

Cum luptă alții pentru cultură.

I.

Un învățător scrie: În tășculițele elevilor mei am găsit, când au venit la școală, fel de fel de caiete tipărite prost, cu ilustrații grozave pe copertă, de un conținut de țî se făcea părul măciucă. Să fi început să tun și să fulger? Nici prin gând nu mi-a trecut. Dimpotrivă: am spus elevilor mei să-mi împrumute și mie odoarele lor. Fiecare s'a grăbit să-și servească dascălul! Acasă m'am apucat de cetit. Voiam să *combat* pe elevii mei *cu armele lor*. Am cetit 2—3—4—5 broșuri de astea. «Detectivul Nick Carter», «Răsbunarea meritată», etc. Pe fiecare pagină răsună cel puțin o pușcătură de pistol Browning!

După ce am fost *stăpân* pe *materie* am adus vorba în clasă despre lectura împrumutată.

— «Ei bine, oameni buni», le-am zis eu, «de astea mi-ați dat să cetesc? Ascultați! Sunteți băieți cu scaun la cap, ce naiba!» Și le-am cetit o pagină, două, trei. Mă opream când credeam de cuviință și îi întrebam: «Credeți voi că se pot întâmpla așa mirozenii? Nu vedeți că oamenii ăștia sunt oameni din lună și nici decât oameni de pe rotogolul pământului nostru?»

Unii mai protestau cu ochii, alții mai dădeau neîncredători din cap — când le-am arătat apoi secăturile de broșuri, prinzându-le cu două degete, ca și când ai prinde un șoricel de coadă, făcându-i atenți la grozăviile ilustrațiilor, au plecat capul în pământ, cu toții.

— «Uite, ce vreau să vă dau în locul lor» am urmat eu. «Ascultați!», și le-am scos din saltarul mesii mele o carte curățică, nouă de nouă, și am început să le cetesc. O povestire scrisă de un adevărat scriitor. Mi-am pus tot focul în joc, am cetit cu o vervă, încât toți elevii mei stăteau «smirna». Sfârșind povestirea, i-am întrebat pe micii mei prietini: nu e pe de o sută, pe de o mie de ori mai frumoasă cărțulia asta decât spanacul, pe care-l purtați în tășculițele voastre de școală? Veniți la mine și vă voi fi sfetnic conștientos.

De atunci n'am mai văzut la copiii mei cărți proaste.

II.

Un profesor universitar, care a ținut multe cursuri universitare populare, se plânge de greutatea de a hotări pe ascu-

tători de a sparge gheața, după prelegere, și de a pune întrebări. *Puneți întrebări!* se roagă profesorul. Întrebările dau dovadă că ascultătorul *vrea* să pătrundă problema pusă de prelegător, că n'a stat ca un buștean în decursul prelegerii.

Experiența m'a învățat, scrie profesorul, că ascultătorii sunt prea rușinoși la început, că nu îndrănesc să pună întrebări, fie ca să nu-și dea «prostia» inchipuită pe față, fie ca să nu apară în fața camarazilor lor drept oameni, cari își dau «ifose».

Cum am ajuns să-i încălzesc și să deschid o discuție cu dâșzii, după prelegere? Am citit *întrebări fictive*, din mici hârtii, pe cari am spus că le-ași fi primit înainte de lecție — și răspundeam astfel întrebărilor *mele*, rugând pe unul și pe altul să sară în focul discuției. Așa am spart gheața, cu o minciună nobilă. Elevii mei îmi sunt recunoscători.

III.

Cum încearcă în Franța pedagogii să se apropie de sufletul copiilor? În Anglia și în America au sporit în anii din urmă bibliotecile pentru copii. Franța rămăsese în urmă, după cum constată cineva în rev. «*Illustration*» (22 Noemvrie 1924). Acum s'a înființat, luându-se ca model o «Bibliotecă de a copiilor» anglosaxonă, o bibliotecă franceză, în Paris. Înființarea ei este a se mulțumi «Book Committee»-ului (comitetului de cărți) din New-York și generoasei sale prezidente, dna John Lewis Griffith.

Biblioteca se adresează copiilor dela 10 la 17 ani și a fost adaptată mentalității copiilor francezi de dl Eugen Morel. Ce este o bibliotecă pentru copii? Ne răspunde dșoara Huchet, care s'a specializat: «Un loc ales, una sau mai multe odăi mari, luminoase și vesele, bine încălzite, cu mese și scaune de înălțimi diferite pentru cetitorii de diferite vârste, un mobilier plin de lumină. Intregul acesta aduce mai mult a casă familiară decât a școală, cu tablourile sale, cu florile sale, cu rafturile sale deschise tuturor, rafturi, cari nu trec, ca înălțime, de talia unui copil de 10 ani. Trebuie ca din rafturile acestea să aibă puțința să scoată băieți și fete, după placul lor, toate cărțile frumoase, cu legăturile lor luminoase, toate albumurile ilustrate, poveștile cu zine și poveștile cu animale, pentru cei mici, descrierile de călătorie, de aventuri, de istorie, de știință — pentru cei mari.»

Din biblioteca aceasta se delătură, principiar, cărțile scrise «pentru copii», adecă volumele, cari au tendința prea evidentă și în cari autorii au cercat să se «coboare» la copii; apoi cărțile cu o critică destructivă, critică ce n'are rost într'o bibliotecă pentru copii.

Copiii aleg după plac, ei de ei, în rafturi; ca sfetnici au tinere bibliotecare, cari au absolvit câte un curs special, sub direcția soc. «Book Committee» în Statele unite, în Anglia sau în Belgia. La început sunt unii din cetitori prea sfioși. Alții stau să «mânânce» cărțile. Deschid câte o carte — citesc câteva pagini și iau altele la rând. Alții au o experiență mare în literatura — pentru copii. Ei se știu orientă și cer pe un autor din care au mai citit. Alții simțesc plăcere trecând în revistă catalogul alfabetic și analitic, mai cu seamă dacă au teme date acasă. «S'a remarcat că copiii de rasă latină preferă să aleagă singuri. Englezii își recomandă reciproc cărțile. Micii americani solicită ajutorul bibliotecarilor.»

Cei mai mici din copii preferă, firește, poveștile. După ce au împlinit 10 ani le place mai mult o descriere plină de aventuri. Mare trecere au poveștile, descrierile științifice, istorisirile istorice. Apoi cărțile despre meserii, de artă, religioase. Fetițele se interesează, în special, de subiecte luate din istoria romanțioasă, de aventuri istorice, reconstruiri istorice. Băețășii cer mult manuale de telefonie fără de fir.

Bibliotecii din Paris îi zice: «*l'heure joyeuse*» (ceasul vesel) și e instalată în strada *Boutebrie nr. 3*. Un fost loc de recreație, de gimnastică școlară, oferit de orașul Paris. Sălii acesteia de lectură i s'a alăturat o curticică, în care în decursul verii — se va așeză un mobilier pentru grădină, cu mese. Sala de lectură este deschisă dela 9 la 18 ceasuri, fără întrerupere la ora mesii, ca să poată să se bucure de lectură și copilașii, cari sunt liberi într'acest timp.

Formalitățile de admitere în bibliotecă sunt reduse la puțin de tot. Copilul, care intră — se înscrie într'o carte (buletin individual), notând totodată vârsta, numele, pronumele, cu formula aceasta: «Scriindu-mi numele în cartea aceasta, mă fac membru al «Ceasului vesel» și promit că am să îngrijesc cărțile și că am să dau mână de ajutor bibliotecarilor ca să ajungă biblioteca noastră plăcută și folositoare tuturor». Dupăce a

vizitat șase luni biblioteca poate copilul să împrumute și acasă cărțile.

În Noemvrie aveă biblioteca-aceasta din Paris 1300 volume — cari se vor sporî. Multe albumuri franceze, engleze, americane, italiene, spaniole. Se găesc operele lui Jules Verne (întreg), Walter Scott, Fenimore Cooper, Kipling. Memoriile lui Marbot și «Viața oamenilor mari» de Plutarh. «Bibliothèque rose» (bibl. roza, p. copii) din greu. Cărți de turism și biografii de artiști.

Odată sau de douăori pe săptămână povestește copiilor una din bibliotecare câte o povestire aleasă dintr'o carte, ca să facă propagandă pentru opera respectivă. Povestirile acestea sunt foarte bine primite. Experiența a arătat că copiii au cerut, după ascultarea unor astfel de povestiri, cărți în legătură cu cele povestite. (Toate informațiile din «Illustration».)

IV.

Ca să ajungă *muncitorimea* la *reprezentății teatrale* de seamă a venit un cetățean elvețian la o idee laudabilă. Orașul Zürich da în 1899 o subvenție de 20,000 de franci teatrului. Un cetățean a făcut propunerea în consiliul municipal, și a și fost primită, ca în schimbul acestor 20,000 de franci să ceară orașul din partea teatrului echivalentul în bilete de teatru, la reprezentații, cari nu sunt atât de bine cercetate (d. e. Luniă sau în lunile mai puțin frecventate: primăvara). Biletele acestea le-a împărțit orașul Zürich muncitorimei, gratuit, prin organizațiile ei speciale — ajungând astfel să răspândească în șirul muncitorimei dragostea de reprezentații teatrale. (V. referatul din «Die Erziehung des Volkes auf den Gebieten der Kunst und Wissenschaft» 1900, Berlin, pag. 154—5.)

V.

Servitorimea și educația ei. Profesorul Brunner, un fervent propagator al răspândirii culturii în popor, la germani, atrage atenția publicului asupra lecturii servitorimei. «Băieții de casă», servitoarele, bonele, etc., scrie dânsul, citesc mult mai mult ca mai 'nainte. Romanul de colportaj s'a răspândit și în șirurile lor. Tinerii citesc fascicolele imposibile, cu indieni și detectivi, fetele interminabilele romane «senzaționale». Stăpânii se îngri-

jesc, nu-i vorbă, de bunăstarea trupească a servitorimei, nu o lasă să moară de foame — dar când e vorba de hrana sufletească, dau stăpânii din umeri și declară că nu-i impoartă ce citesc servitorii.

E o *datorie* însă să ne îngrijim și de hrana sufletească. Ca să interzici lectura servitorilor tăi ar fi ne-la-locul său, nici nu ți-ai ajunge scopul. Dimpotrivă: influința *educativă* a stăpânei casei va trebui să se manifeste în direcția aceasta. Stăpâna să aleagă cărți vrednice de citit și să le dea servitoarelor și servitorilor ei, ca să aibă o binefăcătoare înrăurință asupra caracterului lor. Profesorul recomandă cu insistență și dăruirea servitorimei, ici-colea, cu câte un bilet gratuit la reprezentații teatrale și la împărțirea de cărți bune, de serbătorile Crăciunului.

Mă gândesc la domnii și doamnele din București și Iași...

VI.

Gustave Le Bon, analizând în cartea sa «Opiniile și credințele» (Paris, 1911), modul cum se propagă opiniile și credințele în masele poporului, arată marea importanță a presei, a reclamei din jurnale.

Nu ne interesează aici partea politică și tendința culturală a reclamei — ceea ce vreau să arăt din cartea lui *Gustave Le Bon* este *procedeul*, de care se folosește reclama, ca să răspândească o opinie sau o credință. (O carte bună nu poate fi recomandată pe aceeaș cale ca o marfă?)

Despre felul de a face propagandă cu anunțuri, scrie *Gustave Le Bon*, a scos un american, *Arren*, o carte specială. Americanii mai cu seamă se pricep de minune la reclamă. În America se evaluează la 500 milioane pe an suma primită de jurnalele americane pentru publicitate (pg. 221).

Un simplu neguțător de stilografe cheltuiește anual 500,000 de fr. pentru anunțuri. Tot *Areen* susține că un fabricant de săpun a sacrificat, în decurs de 40 de ani, 60 milioane de fr. pe aceeaș cale.

Scopul principal, firește, este de a creia la cetitor convingerea că marfa e bună și de a-l preschimbă din simplu cetitor în *cumpărător*. *Afirmăția și repetiția*, iată cei doi factori esențiali ai reclamei. *Anunțul trebuie să apară des și trebuie să-și schimbe și forma*, altfel își pierde din valoare. («Proiec-

țiunile luminoase, la început foarte ducătoare la scop, au ajuns a nu mai avea rezultatul dorit».)

Dacă e vorba să anunți o inovație completă e consult să răspândești *probe* din marfa cea nouă, probe gratuite, ca viitorul client să se obicinuiască cu noua marfă și să te țină minte. (Medicamente nouă, la medici, mai cu seamă.)

De acelaș procedeu se folosesc magazinele de modă, d. e. cari aranjează expoziții întregi de stofe, cari trimit femeii-manechini pe stradă și la alergări de cai, îmbrăcate în haine din magazinele lor.

Ca să arête exemplul imitațiunii citează Gustave Le Bon cazul când inventatorul pneumaticelor la trăsura n'a putut răsbî cu invenția sa, deoarece proprietarii de trăsura refuzau să aplice pneumatice la roți. Inventatorul împărți, rezoluț, unei mici companii de trăsuri, pneumatice, *gratuit*. Succesul a sosit foarte repede și a fost foarte mulțumitor — în curând toate societățile pariziene fură silite să țină cont de cauciucurile inventatorului, căci publicul cerea cu stăruință să meargă cu «cauciuc».

Visul anunțatorilor este de a obține de la clienți ca aceștia să le rețină numele și adresa. De aceea se folosesc de orice prilej pentruca să imprime numele și adresa pe obiectele, cari îi înconjoară: pe hârtia sugativă, pe cutia de chibrituri, pe coperta cărților, în jurnale, în reviste, etc. Americanii se folosesc de o apucătură mai neusitată la noi: tipăresc *cataloge* artistic ilustrate, cari conțin câteodată chiar și câte un roman scris de un autor cunoscut.

Ilustrațiunea joacă un rol mare în publicitate. Metoda comparativă, în icoane, e și mai preferabilă în reclamă. (Medicamentul contra pleșuviei: persoana înainte și după folosirea medicamentului.)

Elementele, cari joacă un rol fundamental la nașterea opiniilor, sunt, după Gustave Le Bon, următoarele: afirmațiunea, repetiția, prestigiul, sugestiunea și contagiunea (223).

VII.

Preotul militar german de divizie *Hoppe*, înființatorul «*bibliotecilor de câmp*», în Germania, a arătat în noua clădire a bibliotecii regale din Berlin, în August 1917, o astfel de bibliotecă tip. Biblioteca e pusă în trăsuri mari, sure. Trăsura are geamantane de fier,

cu câte 125 volume. Dacă se oprește biblioteca în câte un sat de după front, se deschid geamantanele astfel, ca să rămână capacul geamantanelor în fața privitorului. Astfel capacele geamantanelor formează un regal (un galantar), care se poate mări după bunul plac și din care privitorul își poate alege ce-i place. Prinde bine împărțirea în geamantane și pentru aceea fiindcă în sate cu drumuri nepotrivite pentru trăsură, se duc numai 2—3 geamantane, după trebuință, iar trăsura ține pas cu trupele. Cărțile sunt catalogate după geamantan și după locul lor în el și fiecare geamantan are evidența sa specială la împrumutare (numele și gradul împrumutătorului, precum și ziua împrumutării). Fiecare volum are o stampilă cu inscripția: «Cartea aceasta este după răboiu a camarazilor invalizi. Dă-i cinstea cuvenită! Dă-o la timp înapoi!» Se socotesc cam 50 de împrumuturi la o carte, astfel încât cele 250 de biblioteci de câmp, cu câte 1000 vol. au împrumutat până în 1917 cam 12 milioane de vol. Spesele au fost cam de 1.000,000 de mărci, în sumă rotundă.

Preotul militar Hoppe a venit la gândul acesta, văzând pe un vânzător ambulant cu căruța sa, într'un sat din Cote Lorraine. N'a fost leneș și și-a dus gândul în îndeplinire, în margini mai modeste la început. Auzind ministrul de răboiu de experiențele lui Hoppe a atras atenția comandai superioare din ost. Comenduirea a chemat pe preot la sine, să-i refereze. Impunitiv de comenduire a cutreierat preotul orașele, strângând daruri în cărți pentru «bibliotecile de câmp». La sfârșitul anului aveau peste 600,000 de mărci.

După încheierea păcii e plănuit din partea comitetului ca să fie rugat parlamentul ca instituția aceasta salutară să rămână și mai departe în ființă, pentru răspândirea culturii. (Volksbildung. 1917, nr. 15.)

Câtă vreme morala politică nu este identică cu morala între indivizi și cu morala profesată de pe catedrele școlare, elevilor, atâta vreme omenirea se va sbuciuma în cea mai grea criză suflătoare.

Mintea sănătoasă.

O femeie de inimă, pentru „Asociațiune“.

Venerabila doamnă *Elena Hossu Longin*, fiica lui Badea Gheorghe (Pop de Băsești), a găsit accente atât de sincere și a descris atât de bine o adunare generală a «Asociațiunii» noastre, din Sălaj, în a. 1878, încât publicăm cu plăcere, ca îndemn pentru zilele noastre, pașagii marcante din vorbirea aceasta de deschidere a unei adunări recente a despărțământului nostru Băsești. (31 XII 1924.)

Pentru cel ce n'are ideie despre ce a fost «Asociațiunea» noastră în trecut vor fi însemnările acestea niște notițe prețioase, iar apelul dnei Elena H. Longin, adresat surorilor române, de a urmă femeilor române din trecut pe cărările apucate, ca propagandiste ale societății noastre, îl punem la inima obștei românești.

Numai când se va entuziasma și femeia română, ca în trecut, de țintele frumoase, ideale ale «Asociațiunii» și ne va sprijini cum o face dna Elena Hossu Longin vom putea pătrunde în masele poporului nostru și în mijlocul intelectualilor noștri așa cum trebuie.

După ce a vorbit dna E. H. L. despre trecutul nostru plin de suferințe, a urmat:

«Și cât de grea eră atunci comunicația și cât eră de redusă în mijloace intelectualitatea noastră.

Și, totuș, s'au adus toate jertfele cu o mare și sfântă însuflețire.

Natural, că nici noi sălăjenii din părțile extreme ale românismului, nu am rămas impasibili față de zguduitoarele tendințe ce se revărsau ca o lavă în tot cuprinsul românesc.

Și doar am fost cei mai harnici și însuflețiți stegari ai instituțiunii noastre supreme culturale.

Invoc mărturia contimporanilor mei, cu cât foc și entuziasm se țineau adunările anuale ale despărțământului sălăjean.

Câtă muncă și stăruință s'au cheltuit o adevăresc arhivele acestui despărțământ.

Pentru a învederă câtă însuflețire și entuziasm a fost odată în anul 1878, când s'a ținut prima oară adunarea generală a Asociațiunii la noi, în Sălaj, în Șimleul Silvaniei, îmi

dați voe să vă citesc din amintirile mele referitoare la acest eveniment unic de frumos și de neuitat.

«Anul 1878 ne-a adus nouă, sălăjenilor, un eveniment cultural. Asociațiunea Transilvană pentru literatura și cultura poporului român și-a ținut prima dată adunarea generală în Sălaj și anume în orașul Șimleul Silvaniei.

Întreg Sălajul s'a pus în mișcare în fața acestui eveniment mare, ca să poată primi cu toată demnitatea, cea mai de frunte instituțiune culturală românească, la care aveau să participe cei mai distinși bărbați ai noștri.

S'a hotărît să se facă din acest prilej un adevărat praznic național și să se afirme țara marelui Bărnuțiu vrednică de cinstea deosebită ce i se face. Un comitet mare s'a format, care pregătește o serie întreagă de serbări frumoase, în vederea adunării.

Tot ce a avut Sălajul mai de seamă s'a îndatorat să facă totul, ca cele 2 zile ale adunării să rămână ca reminiscențe frumoase, neuitate, tuturor participanților.

Vicarul Barboloviciu, tata, Andreiu Cozma, Ioan Maniu, Dr. Ioan Nechita și o mulțime de preoți entuziaști și toți naționaliștii buni, se puseră în fruntea comitetului și făceau toate pentru asigurarea bunei reușite.

Tineretul la rândul său încă s'a pus pe lucru ca să contribuie și el, ca această manifestație culturală a sălăjenilor să iasă cât se poate de bine.

Dansurile naționale ca Bătuta, Călușerul, Romana erau numai din nume cunoscute pe atunci în aceste părți.

Un profesor tânăr entuziast, Sever Mărcuș, a fost apostolul înflăcărat, care voia să introducă în Sălaj aceste dansuri eroice și române, acest poetic și elegant joc de salon.

Țin minte cum ne adunam ca sub conducerea lui măiastră, să învățăm noi, fetele tinere și universitarii, dansurile noastre frumoase, naționale, ca apoi, la balul Astrei, să facem surprize plăcute iubitorilor oaspeți cu dor așteptați, din Ardeal, să vadă, că și în Sălaj pătrunde tot mai mult tot ce e românesc.

Ei, dar năcazul eră că nici lăutarii nu știau să «zică» jocurile acestea. Înainte dar trebuiau instruiți aceștia.

Tinărul nostru profesor a izbutit cu toate greutățile, așa încât, când sosi seara de 5 August 1878, cu balul mult așteptat

erau și orchestra de lăutari și dansatori tineri perfect învățați, încât iubiiții noștri oaspeți frunțași, veniți din toate centrele Ardealului, au fost foarte plăcut surprinși, văzând cu câtă eleganță și precisiune joacă tineretul din Sălaj toate jocurile românești.

Eram foarte animate de aceste repetiții, în fiecare seară, când la una, când la alta din familiile din Șimleu.

Par' că-l văd și acum pe acest tinăr elegant, cu ochi vișători, cu ce însuflețire se puneă în fruntea cetui sale tinere și cum ne ambiționă să ne mândrim și fălim cu jocurile noastre.

În 3 August a sosit comitetul central, oaspeții ardeleni dela Ciucea, ultima stațiune a drumului de fier. Aici au fost așteptați de către comitetul aranjator din Șimleu și de mulțimea mare de intelectuali sălăjeni, cari veniseră cu trăsuri multe, multe, spre întâmpinarea lor.

Dela Ciucea până la Șimleu e un drum foarte frumos și pitoresc și așa, deși cam lung, regiunile încântătoare ce se perândau și interesul ce-l stârnea acest colț de țară necunoscut până atunci celor mai mulți oaspeți, a făcut, ca această călătorie până la țintă unde erau cu dor și nerăbdare așteptați, să fie plăcută și interesantă.

Noi, între acestea, făceam ultimele pregătiri la Șimleu și pe la 5 ore mulțime mare ne-am adunat la capătul orașului, unde se ridicase o grandioasă poartă de triumf. Nu peste mult bubuituri de treascuri de pe Măgură anunțau că convoiul cu oaspeții doriți se apropie.

Acum se auziră tropotele cailor și peste câteva minute iată-i opriți înaintea porții. Urale nesfârșite li întâmpinară, o bucurie de nedescris a izbucnit din toate piepturile.

Eră un moment istoric pentru sălăjeni să vadă cea mai înaltă instituțiune culturală românească la ei, reprezentată prin frunțașii cei mai aleși ai neamului. Au venit nemuritorul Gheorghe Barițiu, consilierul Iacob Bologa, Dr. Iosif Hodoș, Iosif Vulcan, ca să amintesc numai pe câțiva din garda frumoasă și mare, cari veniseră să cunoască țara lui Bărnuț. După o vorbire însuflețită a venerabilului vicar Barboloviciu, între sunete de fanfare și muzică, a fost întrarea solemnă în oraș, unde toate străzile și ferestrele erau pline de mulțime mare de conaționali maghiari, cari, curioși și surprinși de manifestarea

aceasta frumoasă și demnă a românilor, se uitau la conductul imponant, care se părea că nu mai avea sfârșit.

Venise cu comitetul central și o gardă frumoasă de tineri din toate părțile, astfel că buna-reușită a părții sociale a serbărilor a fost pe deplin asigurată.

A doua zi a urmat o liturghie solemnă în impozanta biserică, iar imediat s'a ținut, cu un fast sărbătoresc, prima ședință în sala cea mare a teatrului orășenesc.

Seara s'a dat un prea frumos concert, cu concursul tinerilor teologi gherleni, când s'au cântat doine și cântece românești, pe diverse instrumente, bucăți foarte bine interpretate și întreșute cu declamări însuflețite.

A doua zi s'a ținut ședința ultimă și în seara din 5 August un splendid bal, cu toate dansurile românești, perfect executate, a încheiat programul acestor zile neuitate pentru tot Sălajul și pentru oaspeții iubiți, cari veniseră din mari depărtați să cunoască aceste părți extreme ale românismului.

Așa a fost odată! Acum?

Nu vreau să jignesc aceste momente senine cu acușări, oricât de motivate, ci mă mărginesc să rog și să implor pe toți frații și surorile mele din Sălaj, ca să ne întoarcem iară la *vechiul idealism creator și izbăvitor*.

Prin darul lui Dumnezeu și vitejia armatei române avem o țară mândră și mare.

Avem o mamă dulce în România întregită, care reclamă dela toți fiii și fiicele sale muncă roditoare spre consolidarea și fericirea ei.

Să fim iarăș stegarii harnici de odată ai frumoasei Silvanie, pe care am moștenit-o dela înaintașii noștri și pentru a cărei ființă românească ei atâta au luptat și suferit.

Să îmbrățișem «Astra» larăș cu vechea dragoste și căldură, căci în programul ei este un mănos câmp de muncă pentru fiecare cetățean conștiu al țării noastre.

Să nu mai decurgă ședințele și adunările ei într'o atmosferă de nepăsare păcătoasă, ci să le dăm duhul mântuitor al sufletelor noastre!

Maestrul Nottara.

Capitala a sărbătorit în Ianuarie, a. c., 50 de ani de activitate al «maestrului» în arta dramatică: Constantin Nottara.

Cine n'a auzit de el, dacă s'a interesat, cât de cât, de istoria teatrului românesc?!

«Maestru»! Epitetul acesta ornant se dă în zilele noastre cu atâta ușurință. *Aici* calificativul este la locul său, fiindcă dacă a fost îndreptățit să-l poarte un artist dramatic la noi, este dl Constantin Nottara.

Admiratorii artistului, iubit și ca artist și ca om, au umplut până la ultimul locșor, în seara de 23 Ian., sala «Teatrului Național» — dela MM. LL. Regale până la tineretul entuziast, care își smulge banii dela gură, să-l poată aplauda pe Nottara dela galerie. Iar artistul sărbătorit de toți, de oficialitate, de societățile culturale, de societățile actricești și de breasla gazețarească și literară, modest cum a fost întotdeauna, cu lacrimi în ochi, a răspuns chemărilor la rampă, trecând în revistă întreaga sa carieră de actor.

Dacă a întreprins această dare de seamă a carierei sale, a avut — de sigur — satisfacția să nu se simtă nici odată în rolul unui actor, care joacă piese vrednice de o razzie literară. Const. Nottara și-a fost *prea bun* — și aceasta trebuie stabilit și aici cu toată hotărîrea — și-a fost prea bun să se dimită de a jucă piese teatrale murdare, aducătoare de profit material, dar și de declin moral.

Astăzi, când artiști de seamă își uită de chemarea spre ceva mai înalt, a Melpomenei și se lasă ademeniți de strigătele stridente, isterice, ale cutărei «Domnișoare» Iulii, jucând pe detracajii sau detracatele speluncilor sau pe brutalii fără de scrupule ai societății «bune», — fără de a căută să *innobileze* cu jocul lor atmosfera și așa destul de pestilențiată — astăzi e un merit mare pentru un actor dramatic să poată declara: în cariera mea nu m'am înjosit nici odată!

După decorarea «maestrului» din partea M. Sale cu placa de mare ofițer al Coroanei României, a rostit «maestrul» cuvinte simțite, iar publicului i-a adresat, plin de modestie, cuvintele: «Dv. determinați evoluția artei; al nostru este numai jocul în cadrul acestei evoluții (contribuiți și la selecționarea pieselor —

adăugăm noi). Toate inovațiile ce se vor ivi și de aici înainte în teatru, tot dv. le veți suscita. Sunt fericit că am ajuns la vârsta aceasta și că după cei 50 de ani de teatru gândul de a mă afla încă în vigoare mi-a dat forțe noi, cari m'au ajutat să înfăptuiesc pe acelaș Ștefan cel Mare, pe care cu mulți ani în urmă l-am înfăptuit sub ochii lui Delavrancea».

Artistul Nottara are ceva din suflul lui Delavrancea — are ceva din nobleța aceea aristocratică, în sensul *bun* aristocratic, ce subjugă.

«Asociațiunea» nu se poate să nu aplaude și ea o astfel de activitate prodigioasă și să nu îndemne pe intelectualii de prin orașele noastre, unde va jucă maestrul tocmai piesele lui Delavrancea, să sprijinească din toată inima turneul și să sârbătorească pe nestorul scenei române, dorindu-i încă mulți ani, spre înflorirea artei românești.

O pagină din Bălcescu.

În 1850 scria *Niculae Bălcescu* următoarele rânduri, bolnav, desnădăjduit de lovitura de stat din Franța (17 Decembrie), care-i răpea iluziile:

«Minutele în cari scriu sunt pline de amar și întristare. Pe când Europa întreagă se pregătește a saluta triumful libertății, eroica Franța, dela care, totdeauna, se aștepta semnalul, Franța, prin fatalitate și prin neunirea fiilor săi, cade gemând în neputință sub un despotism umilitor. Fii fără-de-legii triumfează în toate părțile și întemeiază spurcata lor tirănie. Sufletele generoase, zdrobite și rănite de moarte, văd apunând din vederea lor ziua mântuirii. Insumi eu, cu o inimă sfâșiată de durere, mă lupt cu o boală crudă și neîmblânzită, caut a câștiga timp asupra-i și a o întrece în iuteală, ca să pot lăsa fraților mei aceste pagine din viața părinților noștri, și cad sleit de putere, mistuit prin silințele ce fac. Cu toate aceste temeieri de descurajare, sufletu-mi te slăvește încă, *inzeltă Libertate*; și deși oamenii sângiurilor au învățt cu maramă neagră dulce fața ta, crede că va veni ziua fericită, ziua isbânditei, când omenirea întreagă se va scula spre a sfâșia acest vâl și dușmanii tăi se vor împetri la vederea soarelui tău de lumină;

atunci nu va mai fi nici un rob, nici nație roabă, nici om stăpân pe altul, nici popor stăpân pe altul, ci domnirea *Dreptății și Frăției!* Aceste cuvinte, ce odată am dat de deviză nației mele, vor domni lumea; atunci așteptarea, visarea vieții mele se va împlini, atunci...

Vai! nu voiu avea norocul a vede-a această zi, deși eu asemenea am muncit și am pătit pentru dreptate, și cel din urmă al meu cuvânt va fi încă un imn ție, țeara mea mult dragă!»

(Cit. după *Tocilescu*, «Nic. Bălcescu», București
1876, pag. 44—46.)

Cum au început să ne disprețuiască cei din Azia.

I. *R. Tagore*, solul Indiilor, s'a apropiat, iarăș, de noi. E vorba să se oprească chiar și în România.

Ascultați ce păreri are personalitatea aceasta proeminentă a Aziei despre «cultura» europeană de după războiu:

«Cultura *politică*, cea care a crescut în pământul Europei și care s'a răslețit ca o buruiană ce se plămădește din belșug, peste întreg pământul, cultura aceasta politică se bazează pe exclusivism. Întotdeauna își bate capul ca să țină pe streini în șah sau să-i nimicească. E *canibalică* în tendințele ei, se nutrește din aceea de ce au nevoie alte popoare pentru traiul lor și încearcă să înghită întreg viitorul lor. Ii este vecinic teamă că și alte rase pot să ajungă la o oareșcare însemnătate și o declară drept primejdie, încercând să sugrume toți germenii de grandoare afară de granițele ei, aruncând la pământ rasele, cari sunt mai slabe decât ea, ca acestea să rămână vecinic în slăbiciunea lor... Această cultură politică este științifică, dar nu e *omenească*».

Nu vrea să treacă cu vederea și lucrurile mărețe din Europa. Da, există în «inima Europei și un curent din cele mai curate de iubire de oameni, de dragoste, de dreptate și dorință de sacrificiu pentru ideale mai superioare». Dar *egotismul european* e mare și «toată puterea spre grandoare și-o folosește numai spre ținte, cari sunt *diametral opuse nemuririi și veciniciet din om*». — «Actuala civilizație a Europei, dacă vrea să trăiască, trebuie să tindă, să aibă pe Satana și puterile sale exclusiv în serviciile ei. Întregă înarmarea de războiu și diplo-

mația (europeană) se îndreaptă spre ținta aceasta». Această «*politică a Diavolului*» duce la tot mai «grozave înarmări» și la «marginea abizului». (Din volumul de conferințe «Naționalismul» de R. Tagore, ed. germ. 1918.)

II. Ascultați acum pe *Mahatma Gandhi*, celebrul propagandist al non-cooperării în India, a non-violenței față de europeni. Întemnițatul scrie din temniță scrisori elocvente, propagând pacea. Principiile sale le expune un conațional, Zakir Husain, în colecția de articole de Gandhi (ed. germ. 1924): «Diferințe, obstacole și lupte... vor exista întotdeauna, numai că nu vor trebui să fie lupte de fiare sălbatice, cuprinse de furia distrugerii și îndârjite în anihilare reciprocă. Poate fi un conflict de grupuri, din cari fiecare crede în adevărul, pe care-l apără, din cari fiecare este hotărît să sufere pentru aceea de ce este convins că este pe dreptate, fără de a aduce celui alt suferințe, până ce ajung, în sfârșit, cu toții, fără de amărăciune, la o consonanță. Să nu se creadă că pacea spre care tindem este o pace a nelucrării. Nu este pacea pietrii moarte și nici pacea mormintelor — pacea, de care avem nevoie își are locuința în pieptul omenesc, care primește cu sânge rece săgețile fratelui ajuns pe cărări greșite, în sfânta nădejde, că îi va reuși să-l convingă de dreptatea cauzei, în urma auto-sacrificării... «Multă vreme va trece până ce va fi recunoscută *legea iubirii* în afacerile internaționale. Mașinăriile guvernelor ne stau în drum și ascund inima unui popor de celalalt».

Gandhi în persoană iscălește astfel de articole, în revista sa «*Juna Indle*», care se citește cu nesațiu de toată suflarea din Indii:

«Mișcarea cu respingerea de a colabora nu este nici anti-creștină, nici anti-engleză, nici anti-europeană. E o luptă între religione și necredință, între puterile luminii și ale întunecului. Ferma mea convingere este, că Europa de astăzi nu întruchiează spiritul lui Dumnezeu sau al creștinismului, ci spiritul Diavolului... *Europa este în ziua de astăzi numai cu numele creștină*. În realitate servește Mamonei... Războiul recent a arătat cum nu se poate mai evident *natura satanică* a civilizației, de care este stăpânită astăzi Europa». (Scrisă în 8. IX. 1920.) «India este astăzi conștie de rasa sa». (1. IX. 1921.)

III. Ascultați și pe fostul ministru al coloniilor franceze, pe fostul guvernor general al Indochinei, pe generalul francez

Albert Sarraut, un adânc cunoscător al raselor din Orient. Di Sarraut a ținut o conferință la «Universitatea Analelor», în Paris, (21 Noemvrie și 13 Decemvrie 1924) despre «Aspectele lumii moderne» și ne-a desvelit «egocentrismul» european punibil. Teza d-sale este: europeanul va trebui să încerce să cugete mondial, dacă vrea să salveze cultura europeană de desastru. Fiecare popor din rasa albă poartă o politică de struț: crede că poate să-i meargă bine dacă are hambarele pline — de vecin nu se îngrijește. Exclusivismul european se va răsbună amar. Interdependența umană va trebui să între în opinia publică — va trebui să se nască o etică internațională, dacă nu vrem prăpădul. Soarta lumii e legată de problema Pacificului. Coloniile sunt o arteră vitală a Angliei (cum o declară și Perlinax) și cine vrea să studieze mentalitatea englezească, trebuie să se poată transplanta în această mentalitate. E vorba de condescendență reciprocă! De lansarea unor lozinci sănătoase, viabile, de colaborare între popoare, continente, rase! Hegemonia europeană asupra Orientului începe să scadă pe zi ce merge. S'a trezit imperialismul raselor, cari dormitau. A «început insomnia lumii» (Ferrero); popoarele, pe cari le-am chemat din celelalte continente pe câmpurile de luptă ne-au cetit până în măruntaie și au văzut că ne urâm și persecutăm reciproc foarte necreștinește și foarte neomenește.

Victoria japoneză asupra rușilor a ridicat orgoliul Orientului. «Un elan de independență sprijinește atât conștiințele musulmane, cât și sufletele buddhiste și brahmane». «Cu războiul războaielor, războiul din 1914, a isbit o lovitură și mai tare prestigiul european și a agravat criza hegemoniei noastre». «Care vă este superioritatea?» se întreabă galbenul, cu «surâsul sardonice» pe care vi-l puteți închipui, «care vă este superioritatea, dacă va sfârșiți (voi, europenii) astfel între voi?»

Vai și amar de cultura europeană dacă își dau mâna bolșevicii, cari prelucră terenul, cu popoarele, cari s'au trezit din așipeală în Occident și dacă vor porni contra albilor! Me-reșkovski prevestește o nouă semi-barbarie.

* * *

Citești aceste mărturisiri fără să tresalți, europene? Nu-ți ascunzi fața de rușine? Nu încerci un remediu grabnic? Dai

din umeri și-ți zici: sporovăieli!? Îți urmezi dansul macabru, urându-te cu alții ca în ladul ladurilor?

O, dar atunci n'are să-ți fie patul moale.

Nici decât: immer *heiter*, und so weiter!...

«Heiter»-ul va dispărea tot mai mult, pentru toți...

M. P. P.

Cronică.

Când redactezi o bibliotecă românească... Am avut și eu fericierea (!) să redactez o bibliotecă românească. Una teatrală, pe deasupra! Nici mai mult, nici mai puțin decât doi ani de zile! Aici unele din pășunile mele.

Bani grei ca să plătesc colaboratorii, ca 'n palmă! Cassierul societății m'ar fi scos afară din cancelarie dacă l-aș fi neliniștit cu astfel de propuneri, fiindcă budgetul societății trebuie să se încheie totdeauna cu un plus sau trebuie să scăpăm cu fața curată cu un mic minus, dacă mai voiam să ajungem înaintea areopagului adunărilor generale.

Acum, bani — tufă de Veneția — dar biblioteca tot ar fi fost bine să apară. Oamenii voiau să joace teatru. Ți-eră milă de cutare și cutare învățator sau preot, cari îți cereau cu insistență piese pentru tineret, ca să nu mai fie siliți să joace absurditățile existente. De ce ești secretarul literar al teatrului? — lucrează! Și am lucrat. Am pus laoparte vre-o câteva lucruri șoare drăgălașe, așa, cum trebuie luminătorilor satelor noastre, cu puțințel haz, cu o morală neîngnitoare — piese scurte, în câte un act, cu scenărie ușoară, cu câteva persoane.

Vice-președintele societății, regretatul Virgil Onițiu, care fusese în timpul din urmă sufletul societății, retră-

gându-se dl Mihu — a chemat la sine pe I. Ciurcu, librarul-editor al bibliotecii, și i-a spus confidențial: «Să ai de grije! Secretarul nostru are material pretios pentru noi! *Aur!* Nu-i pune piedeci!» Ciurcu s'a învoit bucuros. Apar primele broșuri tipărite sub îngrijirea mea. Mă întâlnește un domn pe stradă.

— «Da ce-i? ai început să tipărești? Hai?! Bine-bine», aici și-a luat un aier protector, «de ce tipărești flecușoare de alea? Pentru copii mici! La sate! Doamne, n'ai *alta* de lucru, decât să te ocupi cu efemeride de astea?! Asta nu face pentru un spirit mai de seamă!»

— «Bine, dragă... dar nu înțelegi că bieților oameni le trebuie manifestații culturale, așa, mai modeste, la sate? Nu vezi că *asta* este prima treaptă pentru ca tineretul de-acolo să prindă dragoste de limba noastră?»

— «Ce: «înțelegi» și ce: «vezi»! Nu *vreau* să văd! Iar lasă-mă 'n păcatele cu dascălirea dumneavoastră pe la sate! Dă nației să mănânce și să bea — și-atât, nu-i mai săcăiți urechile cu fleacuri de astea!»

— «Bine — dar, dragă...»

— «Ei, nu ți-am spus să mă mai slăbești cu doctrinarismul tău?»

— «Dar străinii...»

— «Ha ha, iară și iară: străinii! Tot cu străinii îmi împuiezi urechile.

Fă ceva bun, mare, neperitor, și-atunci à la bonne heure!»

A plecat, aruncându-mi o privire de-a călare. Privirea asta voia să mă nimicească.

În parte are dreptate omul, zic eu în mine, dar sunt *eu* de altă părere, când e vorba să vorbesc intelectualilor? Nu doresc și *eu* operele acestea, cari să însemneze ceva, nu — iacă, numai așa — floare la ureche?

Mi se dă prilejul să tipăresc în bibliotecă pe «*Wilhelm Tell*» de Schiller în minunata traducere a lui Șt. O. Iosif. Societatea premiase traducerea și traducătorul eră obligat să ne pună la dispoziție manuscrisul spre publicare. Scriu introducerea, fac comentarul cuvintelor mai neusitate la noi, ca să poată pricepe și unul mai puțin cetit pe «*Tell*» — când colo n'am luat în seamă pe amicul X și pe amicul J, căci iată ce mi-au ripostat dâșii!

— «Da de «*Wilhelm Tell*» ne arde nouă acum?! Satul arde și baba se piaptână! Piesă teatrală în 5 acte, cu zeci de persoane! Da unde naiba să se joace o piesă ca astea?!» Acesta nu cetise pe W. Tell, nu știă cine a fost eroul elvețian, n'avea ideie despre puterea educativă a operiei.

Celalalt mi-a zis: «toate bune, dar ian te uită, în raportul său înaintat societății a scris secretarul literar că a trebuit să citească traducerea în manuscris de 5—6 ori! Hahaha! Ce ne pasă nouă de asta?!» (De fapt, am comis imprudența să scriu că am cetit traducerea de atâtea ori — voiam să zic că am lucrat din greu la corectură. Cine știe cât de migăloasă și puțin recunoscatoare muncă este corectatul acesta, mă pricepe.) Intreagă osteneala mea eră trecută cu vederea — un *lapsus calami*, o greșală de condei de a mea, eră adusă în fața publicului.

Alții laudau, trebuie să spun și

asta, laudau pasul societății și făceau propagandă pentru răspândirea lucrării.

Dar treceà vremea și biblioteca tot trebuia să dea semne de viață. Publicul nostru, *diletanții* cereau material de jucat — jucaseră și răsjucașeră pe Alecsandri, pe Negruzzi, pe Millo, pe Iosif Vulcan.

Bine, dar fără de pară în punga *cum* să te apropii de scriitorii noștri, să-i rogi să-ți ofere concursul? O milogeală, de care mi-se roșia vârful nasului! Pentru vax plătești, pentru carne plătești, pentru gaz plătești acelaia, care îți oferă alimentele și lucrurile celelalte — numai pentru nutreământul spiritual să cerșești de pomană? N'au frământat scriitorii ideile, înainte de a le așterne pe hârtie, n'au pierdut timp scump cu scrisul, timp, în care puteau, eventual, să se ocupe cu altceva? Și eu, secretarul *literar*, să nu pricep că este și o gospodărie *intelectuală* la un neam ca al nostru și că trebuie să o promovez? Eră clar ca lumina soarelui!

Unul îmi dă sfatul: «de ce nu te apropii de scriitorii mai tineri — de garda tinărară? Ea și-ar putea oferi lucruri prețioase».

— «Bine», zic eu, «dar fără bani...»

— «Ei, tot s'a găsi ceva. Mai pune domnul Ciurcu, mai scociorăm noi câteva coroane».

Bine. Un tinăr scriitor îmi oferă trei piese drăgălașe, francezii le zic: «piese pentru ridicarea cortinei» — câteva persoane, dialog vioi, scenărie simplă. Una mai cu seamă eră potrivită și pentru noi, în orașelele noastre: «Noaptea de Crăciun». Nu aveau calități *mari* literare, dar nici nu erau de desprețuit piesele. Le văzusem jucate la «Teatrul liric» în București și am plătit autorului nici mai mult nici mai puțin decât 80 de coroane de bu-

cată, cu condiția ca dl Ciurcu să dea jumătate, societatea jumătate, iar dreptul de editură să-l aibă librăria Ciurcu până se vinde ediția — să sperăm în 20—25 de ani!

Acum, toate bune, dar mi-am făcut socoteala fără de birtaș. Scriitorul nostru are dușmani și dușmanii, cari nu-l pot vedea în ochi și să n'auză de numele lui, că sunt foc și cătran, de îndată ce au auzit că tipărește bibliotecă lucruri de ale lui, mi-au declarat solemn disgrația lor.

— «Bine mă!» imi spuse un fost camarad de școală, foarte drastic în expresii, «în așa hal ați ajuns? Pe bune mâni a n'căput teatru nostru, sireacu!»

— «De ce ești așa, prietine? Stai! Ai cetit piesele?»

— «Ba bine că nu! Da alea-s piese, mă? Alea-s piese? Halal de piese!»

— «Dragă! Publicul nostru are lipsă și de *astfel* de nutremânt. Cere lucruri distractive, pe lângă cele mai adânci pe cari *vreau* să i le dau».

— «A! O să dați de mal întreagă întreprinderea! Văd eu prea bine!»

...Am publicat, mulțumită domnului Iorga, care ne-a pus gratuit la dispoziție traducerea sa din «Hangița» (La locandiera) lui Goldoni, comedia aceasta scânteietoare a Molièrului italian.

— «Ce vreți cu italienii ăștia, fărțate?», mă oprește în drum un cetățean revoltat. «Și tot comedii, tot comedii — mai publicați și ceva serios. Numai W. Tell e serios până acum în bibliotecă».

Are dreptate omul — mi-am zis. Am tradus «*Pânea altuia*», piesa lui Turgheniev, dureroasa dramă a marelui rus, jucată de nenumărate ori pe scenele orașelor mari din lume, de un Novelli, de Coquelin, de alți actori mari.

— «Hehei, stimabile! Dar cum de publici așa ceva în biblioteca modestă a teatrului nostru din Ardeal?!», mă trage de mânecă cutare stimabil.

— «De ce nu? Dacă e o piesă frumoasă!»

— «Frumoasă, frumoasă, dar *cine* ți-o joacă?»

— «Actorii de profesie!»

— «Bine — dar pentru *ei* e biblioteca asta?»

— «De ce nu? *Și* pentru *ei*!»

— «Nu, noi suntem mai modești — nouă ne trebuie teatru modest popular, la sate, la orașe — și-atât. Nu Novelli, nu Coquelin!»

— «Dar dacă o piesă bună...» vreau să-l întrec eu.

— «Piesă bună!», strigă el. «Dar uiți cu *cine* avem de lucru. Cunoști numărul grozav de mare de analfabeți, cari ne mănâncă măruntaiele vieții noastre naționale?»

— «Cunoosc».

— «Atunci?» —

— «Atunci — cred că *paralel*» —

— «Ce: *paralel*?! Ce *paralel*?! Lasă «arta pentru artă» la pârda! Nu suntem pentru marfă subțire, deocamdată, și basta!»

— «Dar *cine* e pentru ea?»

— «Tu!»

— «Eu?»

— «Apoi nu publici «*Pânea altuia*!»?»

— «Dar n'am publicat și monoloage și bucăți de declamat și piese scurte, inofensive, în câte un act-două?»

— «Umblu cu doi bani în trei pungi».

— «Cum așa?»

— «Ori una — ori alta!»

— «Ba nu — eu cred că —»

— «Ce crezi nu mă privește! Vrei să împaci și capra și varza?»

— «Cam așa!»

— «Vezi, *aici* e greșala voastră, fărțate dragă! Ori capra, ori varza,

«căci dacă nu e primejdie să pierzi și capră și varză! Adio!»

— «Adio!»

Aș mai putea să înșir multe, și dureroase și hazlii, din scenele, la cari am fost osândit fiindcă — ei, fiindcă mă hotărâsem să contribui și eu cu ceva ca biblioteca teatrală să o pornească iară la drum.

Mă întorceam seara acasă, dela corecturi, din tipografie sau din redacție, și mă gândeam cu melancolie: Hei! de-ai avea tu precum n'ai — puțința bănească de a edita tot ce afli bun, de a plăti traducerea de mână întâi, de a da puțința actorilor *de profesie* să joace în orașele noastre fără de risicul propriu — dar așa!... Hei! de-ai putea tipări «Revista teatrală» fără de considerare la budgetul societății, la timpul fix, timp de 3-4 ani, sistematic, așa, cum ți-o plâsmuiești tu mai frumos, în lupta pentru răspândirea culturii la sate!... Dar așa? Așa te trage unul și altul de mânecă și îți atrage atenția, la lucruri de cari ești pătruns până în adâncul sufletului! Ca și când *tu* ai sta în drumul progresului, ca și când din vina ta nu se pot naște din pământ capitalurile și puterile, cari să presteze mai mult!

Dar din descurajarea aceasta *temporală* m'a smuls de multe ori o amin-tire dragă.

Odată, comunicând unui om de inimă, gazetar versat și conducător în cercul său de activitate, năcazurile astea, m'a luat la o parte și mi-a zis: «De asta te plângi? Dar asta-i tocmai *dovada* că *este* ceva de toată activitatea dta! Dacă te-ar lăsa în pace — dacă n'ar avea ce cicăli — ar fi *semn rău*. Pe omul mălăieț nu-l increstează nimeni! De câte ori săvârșesc și eu câte o faptă, îndată îmi aud vorbe. Atunci îmi zic: taci că-i bine! Mai trăiești! Înainte!»

Și mă gândesc la sfatul de mai sus și încep să râd de micile năcazuri concrescute cu orice activitate omenească.

H. P.-P.

Un nou tinăr poet. Atragem atenția cetitorilor noștri asupra ghirlandei de sonete publicate de dl *Marius Iliescu* în numărul de față. Ceeace ne îndeamnă să scriem rândurile acestea este faptul că tinărul, care a luat baccalaureatul acum doi ani, are deci favorul vârstei sale, este în stare să scrie versuri atât de eufonice — în epoca noastră de cacofonie versificată — și că este stăpân peste o subtilitate, care — nu putem trage la indoială — e simțită și care-i face cinste. Cine, la vârsta autorului, scrie, în forma grea a sonetului, cu atâta gingășie, promite... Să-l vedem la lucru! Și într'alte forme literare (sonetul e — de altfel — al omului matur, care are în urma sa un urcuș). Sonetele de față sunt un fel de cartă de vizită. După ce ai primit-o te 'ntrebi, interesat: *cine* vrea să intre? și-l poștești în odaia, care așteaptă lectura tihnită.

Psihotehnia. Dșoara *Dr. Vlaicu* ne-a descris cu multă vioiciune, în conferența dsale ținută la Sibiiu și produsă în întregime în «Buletinul 30 al desp. Sibiiu al Asociațiunii», curentul cel nou pedagogic, care încearcă să selecționeze pe indivizi, nu numai din copilărie, ci și pe adulți, pe cale experimentală, pentru diferitele funcțiuni sociale, capacități, meserii, etc. («Psihologia aplicată».)

Acum ne aduc revistele pariziene amănunte interesante despre apariția unei nouă științe: «*Psihotehnia*». «Psihotehnia îți permite să recunoști aptitudinile particulare ale unui individ și să determini înainte capacitățile sale

cu o certitudine aproape absolută». (René Brocard.)

Așa d. e. a înființat «Societatea transporturilor în comun a regiunii pariziene», în timpul din urmă, în Paris, un laboratoriu psihotehnic, în care selecționează cu multă conștiințiozitate personalul ei de mașiniști, (conducători de autobuse) și de *wattmen-i* (conducători de tramwaye). Cu ajutorul unor aparate ingenioase se analizează gradul de sensibilitate al candidatului, se învață aprecierea distanțelor și înțeleșilor și i se dau candidatului ca temă fel de fel de cazuri concrete, de accidente, de piedeci, cari îi pun la probă atenția, puterea de concentrare și prezența de spirit.

După cum prea bine scrie un ziar: în viitorul apropiat nu vom mai fi dați în grija unor «nebuni», cari să facă experiențe pe spinarea noastră. După ce s'a constatat gradul de capacitate al candidatului — este trimis acesta la școala S. T. C. R. P., pentru ca să învețe *teoria* funcționării tramwayelor și autobuselor. Un aparat ingenios îi dă puțința să conducă, într'o sală întunecată, dela o masă cu pedale, ca și când ar fi la volan, un vehicol. Înainte-i se desfășoară, pe un ecran cinematografic, tabloul vieții de pe stradă. El are frâna în mână și poate încetini sau iniți mișcarea filmului. Așa se învață să ocolească trăsăturile, oamenii, etc. Numai după ce a dat un examen satisfăcător își primește diploma de conducător. — Rezultatele de până acum, scriu ziarele, sunt foarte mulțumitoare.

*

Un glas francez despre „Asociațiunea” noastră. «Imi place să recunosc, de altfel, că amicii noștri români își dau mari osteneli de a răspândi limba noastră franceză în Transilvania: știu că fiecare spirit atras de cultura

franceză este câștigat pentru România — mișcarea este de abia schițată (incepută). Firește, e de importanță înainte de toate ca să se răspândească cunoașterea limbei și a civilizației românești și, din acest punct de vedere, trebuie să recunoști efectele propagandei îndeplinite din partea unor societăți ca «Asociațiunea pentru literatura română» din Sibiu, de care se ocupă cu sârguință (activitate) dl Petra-Petrescu. Să o știe acești apostoli ai culturii române că francezii apreciază mult generoasele lor eforturi și că noi vrem să fim față de acești conducători români nu concurenți, ci frați».

Dl Marcel Emerit profesor agregat, de universitate, membru al institutului francez de înalte studii în România, în articolul său de descrieri de călătorie în Ardeal, din revista «Paris-Bucarest», Oct. 1924, Nr. 7, a. III.

Dl Marcel Emerit a fost cu cursivității de vară dela Valenii de Munte prin Ardeal, în toamna trecută, și s'a convins la fața locului de cele susținute. Mulțumim dlui E. pentru rândurile simțite.

*

Țara noastră în lumina străinătății. (Judecăți contemporane.) De C. Mureșanu. Constanța. Atelierile grafice «Albania», 1924. Broșură de 16 pag.

Bine a făcut dl C. Mureșanu că a tipărit această broșură! Articolașele au apărut mai întâi în «Convorbirile literare» din București, după conferențele cele patru din Londra, la «King's College», despre neamul românesc, apoi după apariția unui volum de traduceri în englezește (dna Lucy Byng) ale unor bucăți alese din scriitori de seamă de ai noștri. În «Introducere» susține dl C. M.: «Avem prietini și nu-i cunoaștem; e o elementară datorie să știm cum ne ju-

decă străinii; de aceea dăm câteva fragmente, venite dela oameni, cari ne înțeleg rostul nostru pe lume mai bine; mai bine decât mulți de acasă... Le dăm drumul (paginilor) pe o vreme când *cu o diabolică furie* se neagă mai tot ce avem în Țara Noastră. Poate că vocea străinătății ne-ar putea aduce cât decăt la o mai bună realitate...»

Excelent! Tragem acum totul în noroi. Nu ne este bun nimica! Suferim de un spirit de denigrare îngrijitor, — ca și într'alte țări, de altfel...

Să treacă din mână în mână broșurica (prețul ei 7 Lei), ca să luăm și noi la cunoștință cum ne apreciază pe Caragiale, Sadoveanu, Creangă, Br. Voinești, Delavrancea, Slavici, Popovici-Bănățeanu reviste din Anglia, America și India.

Lectură pentru șezători la sate. „*Taifasuri cu moș Gheorghe*“ de Spiridon Popescu, profesor la liceul «Mihai Viteazul» (București).

Nu-mi pot închipui o lectură mai potrivită, ca introducere, într'o «casă culturală», «națională» sau «cerc cultural» la sate — decât aceste «Taifasuri», pe cari le-am cetit la timpul său în revista pentru popor «Albina» și le-am recetit soldaților români. Moș Gheorghe e un țăran român plin de neîncredere față de «nădrăgari». Altfel un om foarte de omenie — cu vorba potolită — cu privirea cinstită — dar cuprins de un fatalism oriental și de o neîncredere explicabilă până la un anumit grad. Cetitorul poate urmări pas de pas cum această neîncredere este înfrântă la moș Gheorghe de un domn, care discută cu dânsul, până ce l'a convins pe deplin, până ce moș Gheorghe se dă plainic. Dl Spiridon Popescu știe să argumenteze cât se poate de plastic

țăranului, despre folosul școalei, a cărții, despre folosul adunărilor culturale, în școala satului, sau îndreptățirea medicului. Toate «taifasurile» decurg într'un limbaj viu, plin de locuțiuni neoase românești, de o frumusețe, vrednică de imitat din partea celorlalți pedagogi ai noștri, cari vreau să vorbească cu țărănimea.

Autorul se știe transpune minunat în mentalitatea țăranului neîncredător și știe să-l descoase, arătându-ne toate măruntaiele sufletului său.

Lectura «Taifasurilor» poate să ajungă o piatră unghiulară pentru clădirea unui cerc cultural la sate.

În «*Comoara*», d. e., descrie autorul cum o mână de intelectuali cu tragere de inimă față de țărănime, umblă pe sate, se prind în horă cu țăranii, le citesc și le dau povețe, în cercurile lor culturale — toate văzute pline de plasticitate. În «*doctorul și baba (doftoroaia)*» se luptă autorul împotriva babelor și deschide capul badii Gheorghe în privința doftoriilor băbești, punând și resolvind o grămadă de întrebări: de ce medicul e mai bun decât baba satului? de ce poate medicul ști ce e în trupul omenească? de ce e îndreptățit medicul să secționeze pe omul mort? etc.

Toate în tot: să nu fie bibliotecă populară și cerc cultural fără de cartea aceasta!

Florian Cristescu. Două surde, comedie populară în 2 acte. Ediția a 3-a. Edit. «Cartea Românească», București (8 Lei).

Faptul că «comedia» aceasta se tipărește acum a 3-a oară ne dovedește că răsul sănătos din ea a prins. Nu e o «comedie», ci trei glume, redată sumar, într'un mod rudimentar, fără de pretenția de a avea calități literare. Căpitanul în retragere Iancu Moleșca

s'a retras, cu soția sa la o moșie, ca arendaș și, de trecere de vreme, chiamă pe țaranul Trâncănică să-i trâncănească verzi și uscate. Neagu are duh și povestește povestea flăcăului în peșite, care își vără mâinile în borcanul cu unt și nu și le mai poate scoate, spre rușinea sa și alor săi, sau povestea soacrei poreclite: «Așa știam și eu» (altă posnă țărăneasă). Asta-i «actul» I. Intr'al doilea își aduce Neagu nevasta la arendaș, după ce domnilor le spusese că e surdă. Țipete, chilomane, până se clarifică toate. Comic de situație, prea bine înțeles într'un sat de pe la periferia românismului, dar și aiurea, la sate, unde pretențiile nu sunt prea mari. Dl Fl. Cristescu a scris și alte cărți, cu calități. Aici a vrut să descrețească frunțile la o șezătoare, fără multă bătaie de cap.

Astronomia în școli! *Flammation* scrie la rubrica științifică din «Les Annales» (29 Iulie 1923): «... În Franța nu se învață *astronomia în școli*. În decursul studiilor școlare elementare se dau elevilor câteva noțiuni vagi, cosmografice, plicticoase de stau să te omoare, iar în clasele superioare rarele subiecte, cu cari uranografia ar putea ademeni, sunt făcute să te scârbești de ele, în urma aspectului răs-pingător sub care li se prezintă una din cele mai captivante științe. De unde rezultă că persoane inteligente, distinse, și relativ instruite stau să ignoreze cu desăvârșire ceea ce le înconjoară, ceea ce au de-asupra capului și sub picioare și adevărata lor situație în Univers. Ei trec prin viață ca nește orbi, fără de a cunoaște nimic din splendorile și din varietatea incomensurabilă a naturii siderale (a stelelor); iar judecata lor este falsificată inevitabil, fiindcă noi toți atârnăm dela pământ și dela soare. A nu recunoaște

această dependență, care duce înapoi până la viața terestră și va dăinui cât va ținea pământul, însemnează a nega lumina ziua, în ameaza-mare, însemnează a lapidă însuș adevărul»... «În noul plan de învățământ (francez) relativ la reforma studiilor din învățământul secundar face se reiasă eminentul nostru ministru de instrucțiune publică, plină de elocință, utilitatea l. latine, strămoașa limbei noastre, indispensabilă unei culturi literare raționale, și tot așa utilitatea l. eline, cel puțin în urma principiilor ei esențiale. Tinerimea își va urmă «humanioarele» și va face cunoștință cu civilizațiile antice în ceea ce au ele mai curat: Cicero, Virgil, Horațiu, Tacit, Tit-Liviu, Ovidiu, etc., pentru literile latine, Homer, Sofocle, Euripide, Aristofan, etc. pentru lit. elină. Dar pitagoreenii, cei dintâi fondatori ai științei adevărate, ar rămâne în umbră și descoperirile unui Copernic, Kepler, Galileu, Newton, Herschel și ale minunatei astronomii actuale, atât de uimitoare, ar rămâne și pe mai departe neștiute în educația școlară, câtă vreme Statele Unite, mai bine informate, țin studiul astronomiei, dându-i atâta onoare? Se va opri cultura clasică la lit. greco-latină, la cântările mitologice, inspirate și ele din partea astronomiei, fără să-și bată capul cu originea leagă-nului umanității, iar tinerele generații vor continua să ignoreze că pământul este un astru al cerului, condus de soare, care este el însuș o stea scufundată pe Calea Lactee, compusă și ea din milioane și milioane de stele?»

Conferințele „Extensiunii universitare” în Sibiu a ținut să le înceapă însuș dl președinte, dl prof. univ. *V. I. Barbat*. D-sa a vorbit despre «*Condițiile de dezvoltare ale culturii*». Cu competența îndreptățită a

unui profesor de sociologie, a ținut încordată atenția publicului, care umplea sala cea mare a prefecturii până la ultimul locșor, vorbind cu vervă, exemplificând teoriile cele mai rigide, încât publicul a mulțămît oratorului cu aplauze meritate. Ar fi păcat ca o astfel de conferență să nu se aștearnă și pe hârtie. Așteptăm dela dl Bărbat aceasta. (Nu se gândește «Extensiunea universitară» la o serie de broșuri? Ce utilă ar fi activitatea aceasta și pentru publicul, căruia nu-i este dată putința să asculte pe toți oratorii misionari.) După conferența dlui Bărbat (din 18 I) au urmat acelea ale dlor *Dr. I. Lupaș, G. Bogdan-Duică, P. Grimm, Dr. S. Dragomir*. Toți au avut săli arhipline — o dovadă că publicul ascultă cu multă bucurie pe conducătorii a căror reputație e stabilită. Pentru Sibiiu numai dl Grimm a fost un *homo novus*. A câștigat pe dată publicul sibiian. Ca profesor de limba și literatura engleză a știut să ne vorbească atât de interesant despre caracteristicile literaturii aceștia și — mai cu seamă — a ales bucăți așa de reușite, traduceri proprii, din autorii englezi — încât, când voia să scurteze o poezie, de teama lungimii, publicul l-a rugat să o citească în întregime, dovadă că oratori de aceștia pot să vorbească ceasuri întregi, fără ca să obosească publicul.

Ceilalți trei conferențieri (Dr. Lupaș: Ideia de libertate și unitate națională în trecut; G. Bogdan-Duică: Titu Maiorescu și Dobrogeanu-Gherea; Dr. Silviu Dragomir: Avram Iancu și Nicolae Bălcescu), scrutați conștiențioși, entuziaști, cunoscuți de suflarea românească dela noi — au electrizat publicul, cu trecerea în revistă a trecutului nostru, cu aducerea la cunoștință a unor documente inedite, descoperite în timpul recent, cu

îmbărbătarea sinceră spre o muncă nobilă, pe tărâmul culturii. — «*Universitatea liberă*» ne-a trimis pe dl prof. univ. *Mihail Dragomirescu*, care ne-a vorbit despre poetul «*Eminescu*». Și conferența aceasta, a criticului apreciat, a unuia din promotorii «*Ateneului român*», a conducătorului «*Institutului de literatură*», a fost la înălțime. Dl Dragomirescu poate fi sigur, că — venind la Sibiiu — va găsi un public tot atât de dornic de a-l ascultă.

Inceputul conferențelor din seria a II-a fost făcut de cunoscutul nostru conferențiar, dl prof. *I. D. Ștefănescu*, neobositul propagandist, care venea din Italia. A vorbit despre «*Evoluția picturii religioase în Moldova și Bucovina*», cu verva-i cunoscută, în decursul a 3 conferențe. O inovație, care a prins la noi și care va aduce roade în viitorul apropiat, este vizitarea muzeului Brukenthal. Dl Ștefănescu ne-a condus în două zile, explicându-ne, ca specialist, ce este remarcabil și de ce este remarcabil. Public a fost, poate, *prea numeros* la aceste «*promenași*», dar această nu cade în sarcina dlui Șt., ci arată tocmai popularitatea d-sale.

Alți conferențieri de seamă vor veni în săptămânile viitoare. Fie bineveniți la «*Asoc.*» noastră!

George Courteline: *Taina familiei* (Boubouroche), comedie în 2 acte și *Liniaștea casei*, comedie într'un act. Traduse de *I. A. Basarabescu*, Nr. 1105 din «*Biblioteca pentru toți*». Editura Libr. «*Universala*», Alcalay et Co. (4 lei). Gingașul scriitor *I. A. Basarabescu*, cel ce adastă cu atâta plăcere la descrierea naturilor moarte și la caracterizarea sentimentelor pline de nobleță, din penumbră, s'a hotărât să ne dea două comedii de ale lui Courteline. Scriitorul acesta francez se bucură de o faimă bună în Franța, și nu

numai acolo, catalogat fiind de cei ce umblă cu catastifele, între succesorii lui Molière. «Boubouroche», căci așa se numește întâia «comedie», după eroul piesei, este o comedie cu lacrimi în ochi. E vorba de un... încornorat, dar felul *cum* e descris încornoratul acesta, sentimentalitatea eroului, care nu este nici decât dulceagă, ni-l apropie de sufletul nostru, încât îți zici: bietul om, ce om de omenie! Primejdia eră să deraleze întreg conflictul într'o tonalitate de burlescă corozivă. Piesa e o piatră de încercare și pentru actori de seamă.

Comedia a doua este un dialog vesel, spiritual, între un bărbat și o nevastă. El, salahor al condeului, care scrie romane fascicolare pentru bani — ea un hai-hui feminin, care-i toacă banii până ai clipi din ochi. Hazul rezidă în faptul că bărbatul a găsit expedientul acesta ca să o înjarce pe nevastă de vorbele-i gâlcevitore și de ghiumbuşlăcuri: într'un catastif îi însemnează toate boroboațele și le socotește ca minus, după gravitatea lor, când e la zi întâi, la luatul banilor pe lună. Câteva clipe de ilaritate — cari se pot procura și în societățile noastre de diletanți, cu pieseta aceasta inofensivă; cu atât mai mult, că nu recere decât o scenărie simplă (cameră) și două persoane.

Traducerea, cum nu se putea altfel, foarte legibilă.

„Gândirea“ a. IV. nr. 8. La loc de frunte un apel pentru ridicarea unui monument în București lui Mihail Eminescu. Apelul e iscălit de o seamă de scriitori și intelectuali cu vază (gen. Traian Moșoiu, preș. de onoare; vicepreș., Mihail Sadoveanu și Titus Encicovici, apoi în comitet: Cezar Petrescu, Nichifor Crainic, Lucian Blaga, Adrian Maniu, etc.). Din cotizațiile benevole

ale comitetului s'au adunat până acum 71,000 de lei. S'a mai adăogat respectabila sumă: diurna pe o zi a tuturor deputaților și senatorilor, încât fondul trece de 250,000 lei. — Indemnăm și noi cu toată căldura publicul român să contribue la monumentul lui Eminescu. E o datorie națională a tuturor ca cel mai de seamă poet al nostru să aibă în capitala țării un monument vrednic de el. La orice filială a «Băncii românești» se află deschis câte un cont-curent al comitetului. Administrația revistei «Gândirea» trimite liste de subscripție persoanelor de încredere. (Adresa: «Gândirea» Palatul sindicatului ziaristilor, str. Cantacuzino nr. 2. București.)

„Societatea de mâine“, a. II. Nr. 6. Ca în fiecare număr, așa și acum, articole pline de interes. Așa se cristalizează problemele și se adâncesc — lămurindu-le și arătându-le importanța. Intelectualii noștri vor face foarte bine cetind revista cu interes. În Nr. 6 o conferință clară, inimoasă, a dlui Dr. Sextil Pușcariu, despre «Regionalismul constructiv».

Ca dl Dr. I. Lupaș așa și dl Dr. Sextil Pușcariu dă lozinca: ce ne unește, nu ce ne desparte! — Dl G. Bogdan-Duică scrie despre Ilarie Chendi, din prilejul reeditării operelor acestuia. O inteligentă dare de seamă despre cartea recentă a lui Ed. Herriot: «Rusia nouă». Reviste, cronici, etc.

„Paris-Bucarest“, Revistă lunară franceză, redactată de dl Francis Lebrun. (București, str. Oziris 1, pe an 150 lei.) O recomandăm atenției publicului. Numărul dublu Nr. 4—5 ne aduce informații interesante despre «Institutul francez» din București. («Institut français de Hautes Etudes».) E un resumat al sforțărilor, încununat

de succes, de a ajunge la o cooperare intelectuală franco-română. Îndată după războiu (1918) a plecat din Paris prima misiune franceză la București. Misiunea a elaborat un ante-proiect de cooperare intelectuală. În primăvara a. 1919 a sosit o misiune oficială, în frunte cu rectorul universității (Poincaré) în persoană. Trebuințele cele mai urgente au fost satisfăcute în privința profesorilor de franțuzește, cu toate că s'a simțit lipsa de puteri didactice și în Franța. Din Paris au plecat 40 de profesori și s'au răspândit pe întreg teritoriul României. Un inspector de Academie a coordonat eforturile.

S'a stabilit o listă de specialiști români, cari vor fi invitați în Franța și alți de francezi pentru România. În Paris s'a fondat un «Institut Roumain de Hautes Etudes» (inst. rom. de studii sup.). Universitatea din Cluj a primit profesori francezi de înaltă valoare. «Sorbonna» din Paris a primit pe matematicianul nostru Pompei, pe savantul director al Instit. Geologic, prof. Mrazec și pe dl profesor Iorga (o primire într'adevăr excepțională).

Dacă va fi de aici înainte Școala rom. din Paris căminul tinerilor dorinici de a cunoaște cultura franceză, «Institutul francez» din București va găzdui pe tinerii francezi și va fi căminul profesorilor francezi în misiune. (Dl prof. Focillon a promis întreg concursul dsale la propaganda întreprinsă. Dr. Cantacuzino a pus la dispoziție secretariatului Institutului noul dsale laboratoriu.) În etajul I locuiesc acum noii pensionari.

În fiecare an vor veni 4—5 prof. francezi ca să ia contact cu cercurile universitare românești și ca să expună rezultatele experienței lor.

Prof. cu reputație mondială De Martonne, geograf reputat, a întreprins

o serie de excursiuni științifice, la cari au luat parte și 5 studenți francezi. Trei din ei pregătesc câte o teză de doctorat cu teme de pe la noi: una despre munții Bihorului, a doua despre Banat, a treia despre Bucovina. Istoria economică și socială a României e studiată de primul pensionar al Inst. franc., dl Emerit. Despre arta românească pregătește o teză la Cernăuți dl Henry. Vor veni alți francezi la rând.

Dl Marcel Emerit tipărește în acelaș număr o conferință instructivă despre «Pierre Loti și problema vieții». Remarcă bunătatea, idealismul, mila față de cei mici și neajutați, din opera lui Pierre Loti (autorul «Pescarilor de Islanda»).

Cronica: o dare de seamă despre Valenii de Munte, actorii români în Paris, etc. Nu s'ar putea da la sfârșit de tot toate anunțurile, ca să n'aibă revista aspectul prea comercial?

O invenție însemnată, pentru propaganda culturală. «Cercul cultural săsesc» din Ardeal («Deutsches Kultur-amt» Sibiiu) a arătat în 7 II, a. c., în sala liceului de fete evangelic, o invenție menită să însemneze ceva în evoluția conferențelor de popularizare, cu proiecțiuni luminoase, la noi.

Diapozitivele pentru conferințe sunt, după cum se știe, pe sticlă, se împachetează cu mare greu, se sparg repede, și pe căile ferate trebuiesc foarte cu grijă pachetate, ca să ajungă la locul lor de destinație.

Conducătorul societății culturale amintite, dl Dr. R. Csaki, arătând invenția, a făcut următoarele socoteli elocvente: după vechiul procedeu, cu diapozitive, pentru 50 de fotografii, trebuincioase, aproximativ, unei conferințe, cheltuim cam 5000 lei. Pachetul de poștă cântărea approxi-

mativ 12 kgr. Acum, cu diapozitivele film., se ridică cheltuielile la vre-o 200 de lei. In locul diapozitivelor pe sticlă avem de a face cu diapozitive pe o peliculă de film. Intr'o fâșie de 1—2 m. de film putem avea 50 până la 100 de diapozitive.

In cele două buzunare ale paltonului poși prea bine să porți diapozitivele.

Aparatul cel nou de proiecțiune este cât se poate de simplu, se sprijinește pe un stativ, în mijlocul sălii, care — deocamdată — n'are voie să fie prea mare (p. vre-o 200 până 250 persoane).

Aparatul cântărește numai 2 $\frac{1}{2}$ kgr. și poate fi adus în legătură cu electricitatea (și cu acumulatori sau cu carbid).

Diapozitivele-film vor putea fi trimise pe postă foarte simplu, ca scrisori recomandate.

Soc. germană speră ca într'un an să aibă serii de diapozitive-film pentru 600—800 de conferențe cu diapozitive.

La reprezentăția amintită s'a ținut și o conferență din istoria artelor, cu diapozitive-film, pe lângă arătarea altor serii: din viața copilului, din istoria sacră, din industrie, etc.

Invenția aceasta trebuie să ne intereseze și pe noi.

*

„Cinematograf popular“. Pentru cinem. pop. descris în «Transilvania» pledează dl primpretor *Eugeniu Munteanu* din Agnita, în «Infrățirea» din Cluj (6 Decembrie 1924), arătând câte foloase se pot trage la sate pe urma unor astfel de reprezentații. In seria a 2-a a filmelor arătate de compatrioții noștri sași indică: «Exploatarea rațională a gheței în Suedia», «Exploatarea lemnului în Norvegia», «Pescuitul în Sicilia», «Regiunile frumoase

cu lacurile celor patru cantoane din Elveția», «Vânătoriile în Africa». Dl *E. M.* scrie: «La noi în Ardeal Asoc. ar fi cea mai indicată să organizeze astfel de spectacole. Ar fi însă de dorit ca un astfel de cinematograf să se procure fiecărui județ, cu care să se cutreiere satele și să se aranjeze cu concursul profesorilor și al corpului didactic în genere și mână în mână cu despărțămintele (impărțite și așa după plăși, districte pretoriale) Asoc. de pe teritoriul județului, astfel de producțiuni însoțite de prelegeri populare. Sau, dacă se va părea prea costisitor pentru un singur județ, deocamdată ar putea să funcționeze și un singur cinematograf la două județe. Pentru procurarea mașinei, filmelor și a tuturor lucrurilor trebuincioase și (pentru) susținere s'ar putea ușor înscrie în bugetul anual al fiecărei comune o sumă oarecare, bine înțeles, avându-se aprobarea autorităților superioare».

*

Cinematografia la noi. Foarte îndreptățite întrebări își pune dl *Victor A. Beldiman*, în revista sapt. din Iași «Lumea» (Nr. 14 a. c.), în privința cinematografului la noi. «Când se văd anual milioanele cheltuite pentru turneuri de teatru cu opere, cu pese de bulevard fără nici o valoare literară, bugete imense puse la dispoziția propagandei — te întrebi: nu s'ar putea cheltui 3—4 milioane pentru înființarea unui *studio*, nu s'ar putea subvenționa în mod serios câteva filme documentare, istorice, geografice, etnografice și industriale, cari desigur ar pătrunde și în streinătate și ar arăta streinilor că Budapesta nu-i București, că gurile Dunării sunt ale noastre, că avem o producție mare de lemn, grâu, porumb, petrol, că Porțile de fer nu sunt niște uși, cari se:

închid noaptea sau în timp de războiu, cum m'a întrebat odată un american!... Ar fi așa de ușor să facem filme frumoase în țara asta binecuvântată cu frumuseți. Șesurile Bărăganului, Dunărea, Marea Neagră, Carpații, regiunea petroliferă, ocnele de sare, mănăstirile, cetățile din Ardeal — sunt decoruri așa de frumoase și naturale, că-i păcat să rămână neexploitate pentru ecran. Nu zic să ne apucăm să facem numai filme geografice, plicticoase pentru marele public, care merge la cinema ca să plătească câteva ore cu senzații. Să dăm publicului, ceace cere, să-i dăm aceasta însă sub o formă națională și să profităm de acest comod mijloc de propagandă pentru a arăta și străinătății ce aspect are România Mare»...

Pe cât știm «Fundat. Principele Carol» și-a luat angajamentul de a ne oferi astfel de filme.

Activitatea simțurilor în învățământ, de *George Moian*. Sibiu, 1924. Tiparul tipografiei arhidiecezane.

Multe s'au scris până acumă despre școala muncii, despre rolul lucrului manual în învățământ, numai puține rânduri însă au fost compuse cu o pricepere temeinică, cu o experiență atât de bogată și o dragoste de ideal, ca acest studiu al regretatului profesor dela seminarul central din București, *George Moian*. Nu e o operă perfectă, prelucrată până la ultimul detaliu. O prevedință mai superioară decât ideile noastre meschine a răpit din mâna neobositului muncitor intelectual până atât de pricepută, înainte de a pune ultimul punct. Dar și așa, studiul reprezintă un sub-strat din cele mai prețioase pentru oricine ar voi să continue apostolatul muncii în școală, întreprins cu atâta

idealism, cu atâta dragoste de *George Moian*.

Pentru caracterizarea autorului e destul să cităm unele pasagii din introducerea la studiul său. «Am auzit pe mulți prof. zicând, că «pedagogia e bunul simț». De aci ar rezultă, că orice om de pe stradă poate fi educator, profesor, dacă are bun-simț. Vezi, tocmai de aceea omenirea e așa de primitivă, ca demnitate, ca valoare adevărată de om, pentru că tocmai cei chemați iau așa puțin în serios problema educației». (Pag. X.)

«Pedagogia e o artă, o artă și știință totodată. Deci trebuie învățată așa cum se învață toate artele; muncind practic, așa, cum va avea să fie practică, apoi să se facă știință prin *continuarea practicei*. Pedagogia ca știință se învață după și în decursul învățării ped. practice între elevi și ca elevi». (Pag. XI.)

«Atât în învățământul primar, cât și *mai ales* în cel secundar educația e lăsată pe dinafară sau cel puțin neglijată în mare măsură, fiind derutată atenția profesorilor exclusiv asupra îngrămădirii de cunoștințe pozitive în memoria copilului. Și aceasta constuie o dublă învinovățire criminală, căci pe deoparte omul nu se formează prin educație spre nobila chemare a umanității, iar pe de altă parte cunoștințele se dobândesc într'o formă păgubitoare stării de sănătate a individului». (Pag. XI—XII.)

«Când te gândești, că adevărata școală pentru înălțarea sentimentului uman *lipsește* și chiar cultivarea științelor prin școala trecută și actuală nu se face cu o țință umanitar folositoare, ci o țință bestial stricătoare — războaiele — și-se pune concluzia, că omul e bestia cea mai periculoasă din lume». (Pag. XII.)

Am citat mai pe larg, fiindcă ideile

expuse de acest apostol al umanității în decursul războiului mondial, își rețin valoarea și în zilele noastre, când se rostesc atâtea vorbe despre pace și împăciuire și se lucrează cu atâtea fierbere pentru completarea armamentelor...

Soluția crizei se găsește numai pe drumul indicat de George Moian: o reformă radicală a învățământului. Cât timp omenirea va avea «școalele toate organizate cu un scop bestial, de ucidere a seamănului său, a vecinului său, cu scop de războire, de luptă și de răpire», înzădar luptăm contra urmărilor naturale ale «educației» de azi. Idealul școlii trebuie radical schimbat, școala însăși transformată dintr'o pepinieră a instinctelor animalice într'o instituție a umanității.

Iată ideea călăuzitoare a autorului. În urmărirea acestui scop, aleargă Moian la universitatea din Lipsca, unde studiază patru ani de zile; face călătorii lungi de studii în Austria, Elveția, Franța, Belgia, Danemarca, Suedia și Germania; se înscrie la facultatea de medicină din București; înainte de toate însă, după rețeta proprie, își câștigă experiențele printr'o praxă îndelungată în cele mai diferite școli din Brașov, Sibiu, București. «Lucrarea de față e în partea ei fundamentală (simțuri) rezultatul experiențelor făcute în acțiunea mea de dascăl, educator al tinerimei dela vârsta de 6 ani până la 20 și mai sus»... (Pag. IX.)

Vedem deci că avem de a face cu un studiu nu numai original, ci și bine întemeiat științificește. Cât privește partea sa teoretică, ea este o expunere succintă a funcționării fiziologice a simțurilor. Grija cu care e prelucrată partea aceasta ne arată pe discipolul universităților germane. Valoarea operei o formează partea prac-

tică a ei. Bogăția observărilor cu cari ne întâlnim aici, face din această parte un adevărat arsenal al priceperii pedagogice. Fără de a fi aderenți ai mecanizării vieții școlare, trebuie să recunoaștem că o întemeiere științifică a artei pedagogice poate fi acestea numai spre folos. În orice caz, o reformă școlară, temeinică și durabilă, poate fi realizată numai pe drumul indicat de George Moian sau pe bază științifică.

Dnul Florea Ilieoasa a făcut un serviciu real publicului românesc, traducând în românește această operă prețioasă din originalul german. Singura neplăcere pe care am putea-o constata sunt numeroasele și supărătoarele greșeli de tipar.

Prefața călduroasă, de dl I. Rădulescu-Pogoneanu, e un omagiu bine meritat, pe care-l aduce un profesor universitar colegului său de grad inferior, atât de muncitor și atât — de modest. Studiul îl vor ceti cu mare folos în primul rând oamenii de școală, apoi toți cărora le place să facă cunoștință cu opera unui om original și călăuzit numai de dorul adevărului.

Dr. Klett.

Despre civilizația europeană.
De ziua de Crăciun, a trimis un poet indian economistului englez C. F. Andrews următoarea apreciere despre civilizația europeană.

«O Christoase, cu suflet mare; în binecuvântata zi a nașterii Tale, noi, cari nu suntem creștini, cu smerenie ne închinăm Ție și Te iubim și Te adorăm ca pe unul, care Te-ai ridicat în Azia și ești aproape de noi prin legături de sânge.

Noi, smeriții locuitori ai unei țări mari, purtăm în trupul nostru ranele cuielor pe crucea robiei. Mute sunt buzele noastre și din ranele durerii

sângerăm, căci stăpânirea străină a pus pe capul nostru cunună de spini, și castele din sistemul nostru social sunt patul agoniei noastre.

Lumea întreagă se istovește în spasmurile de durere ale Europei. Imperialismul dănuiește cu Mamona și împreună cu cele trei vrăjitoare: Pofta de războiu, Setea de stăpânire și Lăcomia după avere, cari bântuiesc în Europa se țin în niște orgii desfărșite. Nu e loc, Doamne, de Tine în Europa. Ci ieși de acolo și Te întoarce în Țara noastră, în Azia, patria lui Buddha, Kabir și Nanak.

Când ne uităm în fața Ta, inimile noastre zdrobite se inseninează.

O, minunate învățătorule al iubirii, coboară în inimile noastre și învață-ne să simțim durerile deaproapelui, să-l compătimim și să-l mângâiem cu dragostea noastră!»

Aceste cuvinte sunt publicate în scrierea: *Christos și lucrătorul* de C. F. Andrews. *Tr. Scor.*

PENTRU CIVILIZAȚIE.

Paul Bourget a rostit cuvinte frumoase când a fost sărbătorit în Dec. 1923 din prilejul a 50 de ani de activitate literară. «*L'Illustration*» publică următorul pasagiu: «*Serviciul Literelor!* E o formulă, care ți se pare mărginită de tot, simplă de tot! Privindu-o aproape de tot, recunoști că duce foarte departe, fiindcă serviciul în slujba Literelor nu e nimic mai puțin decât slujba a chiar civilizațiunii. Nu sunt numai podoabele (gătelile), ci sunt însaș civilizația; și, mai întâi de toate, ele o exprimă. Ce e Grecia și ce e Roma astăzi? E Homer, e Eschil, Sofocle, Aristofan, e Lucrețiu, Catullus, Horațiu, Virgiliu, adecă două mari literaturi. Literele nu numai că exprimă societatea, ele o și mențin. Nu fără

rațiune se califică studiile de literatură drept «*humanioare*», de literatură, din cari am amintit tocmai câteva glorii. Literele ne învață, de fapt, să considerăm ca mai superior un tip de om la care gândirea stăpânește instinctul, la care reflexiunea precedează acțiunea, un tip de om, într'un cuvânt, civilizat, ca să luăm cuvântul fără sinonim, în care se reasumă toate învingerile vieții spirituale colective; și raportul acesta strâns, această identitate a Literelor și a civilizației nu apare clar în istorie? Când nu mai sunt scriitorii, însemnează că ai recăzut în barbarie. Când Literele se află în decadentă, însemnează că și societatea însaș e pe cale de a se desagregă, de a se corupe și de a se prăbuși. Servind Literele, servindu-le bine, fiecare scriitor, fie el cât de modest, își are deci locul său în uriașa luptă seculară, deslănțuită împotriva refluxului salbățăciilor primitive, pe de o parte, pe de altă parte împotriva furtului comorilor zestrei noastre intelectuale și morale, atât de cu anevoie adunate la un loc». („*L'Illustration*“, 22 XII. 1923).

Ludovic Naudeau, unul din cei dintâi corespondenți politici ai Franței, după negocierile din Londra (planul Dawes, etc.), în rev. «*L'Illustration*», 23 Aug. 1924: «*Odihna, atmosfera păcii și a siguranței absolute sunt în ziua de astăzi la fel de indispensabile celor două națiuni, celor două comunități: Franța și Germania; în lipsa lor ar fi amenințate amândouă țările să cadă, în scurtă vreme, în haos.*»

«De câte ori n'am auzit proclamând pe economiștii nostri (francezi) ideia că o asociație, o combinare intimă a intereselor franceze și germane ar fi indispensabilă...?»

«E adevărat, de sigur, că pentru oricare, care persistă de a considera

raporturile între popoarele europene după obiceiurile tradiționale ale antagonismului și ale suspiciunii fundamentale, pentru oricare crede că ura, că șmecheria (șiretlicul), că renașterea credință constituie caracteristicile fundamentale ale spiritului uman și că n'ar putea să existe în nici o vreme altă regulă de conduită între națiuni decât vendetta și raptul (răpirea), într'un cuvânt: pentru oricare nu vrea să conceapă viitorul decât iuspirându-se dintr'un trecut teribil, de sigur, a fost dl Herriot un foarte slab negociator.»

«... Da, de sigur, știu prea bine că i s'a reproșat dlui Herriot că s'ar fi arătat un negociator naiv, stângaci, care-și demască prea tepede jocul sau care mai de grabă nu și-a mascat jocul nici odată.»

«Chiar și foile engleze îl iau în zeflemea din cauza aceasta. Așa d. e. «Saturday Review» (din 16 August), numindu-l: «un om cu desăvârșire sincer.»

«Mentalitatea engleză este astăzi profund diferită de a noastră (a francezilor)... ei ne îndeamnă la conciliare... Eventualitatea unui nou războiu le-ar apărea ca un cauchemar grozav (vis urât, spăimântător)... (englezii) doresc, de fapt, un spirit nou, constător din reconciliare și de solidaritate internațională. Anglia din 1924 este pacifistă din temelie.»

«Planul Dawes concretizează suprema efortare încercată de civilizație, de inteligența umană, de a ne sustrage dela necesitatea în care ne aflăm în zilele noastre de a nu trăi decât în vederea preparării a nouă holocauste (jertfe).»

Sfaturi de ale lui Gustave Le Bon. Celebrul sociolog francez scrie la rubrica sa permanentă: «Viața po-

litică», în rev. «Les Annales» (11 Maiuș a. tr.), un art. intitulat «Căile păcii». Iată unele din dorințele și constatările sale:

«Cu amestecul ei de descoperiri științifice minunate și cu rămășițele ei de barbarii străvechi, reprezintă epoca noastră poate cea mai interesantă perioadă din istoria lumii». «Unul din punctele, care îți cade mai mult în ochi și care te irită mai mult, ale epocii noastre, este neputința rațiunii, care a realizat atâtea minunații ce te uimesc, neputința rațiunii de a afla mijlocul de a stabili între popoare pacea a cărei necesitate interesele lor reale ar trebui să fie de ajuns de a o arăta...»

«Pacea europeană nu atârnă decât dela acordul (Franței cu Germania)... Acordul acesta (între francezi și englezi) este făcut imposibil, din nenorocire, în urma unor divergențe sentimentale, ereditare, atât de profunde, încât șansele unui războiu dezastruos cu Germania le pare preferabil conducătorilor englezi. Totuș, știu, într'aceea, că descoperirile științei vor face războaiele atât de omoritoare, încât în noua luptă marile noastre capitale și civilizațiile, ale căror căminuri sunt ele, ar fi condamnate să aibă soarta să dispară de pe scena lumii, ca odinioară Niive și Babilonul.»

«... Prin acumularea unor plăți cu termen îndepărtat nu obții decât prelungirea mentalității războinice» (aceasta cu privire la plățile ce are să le facă Germania).

«... Trebuie să se ajungă la punctul acesta grozav de greu de ajuns, fiindcă va pretinde atât aptitudini psihologice, cât și capacități comerciale: de a aduce națiunile să priceapă că *interdependența economică* este una din necesitățile vârstei moderne. O pace reală nu se va naște decât în ziua în

care germanii și francezii vor recunoaște că au tot interesul de a se asocia în operațiunile lor industriale și comerciale, în loc de a-și prelungi conflictul. Aceste asociații, cari încă ating neplăcut, din cauza sentimentelor noastre, vor ajunge o lege a viitorului».

«... Va trebui să te aștepti, în luptele ce se prepară, să vezi că refuză popoare, pe lângă toate tratatele, de a participa la conflicte, cari nu le privesc direct».

«... Multe conflicte vor putea fi evitate după ce viitorul va fi învățat popoarele, că fiind legate printr'o solidaritate economică strânsă, au în general mai mult interes de a se ajuta decât a se distruge. Demonstrarea acestui adevăr va fi, desigur, grea pentru sufletul simplist al mulțimilor; cu toate acestea de pe acum ajunge foarte evident adevărul că statele, altădată independente, nu mai pot edicta legi, cari să n'aibă o repercursiune la popoarele învecinate».

«... De îndată ce noțiunea aceasta de interdependență a popoarelor va trece dela sfera inteligenței în aceea a sentimentelor, unde se elaborează geneza (nașterea) acțiunilor noastre, vor ajunge războaiele foarte rare. Noi încă n'am ajuns acolo. Așteptând o evoluție de sentimente și de idei, evoluție a cărei auroră de abia o întrevădem, unica resursă a popoarelor, cari nu vreau să piară, este de a rămâne destul de armate pentru de a nimici la dușmanii lor orice gând de agresivne. Este simpla aplicare a maximei antice, a cărei justeță n'a putut-o sdruncina nici un progres al civilizației: «Si vis pacem, para bellum» (Dacă vrei pacea, pregătește războiul). În stările actuale maxima aceasta trebuie să fie modificată puțin: ca să pă-

strezi pacea, împiedecă pe dușman de a se pregăti pentru războiu».

In amintirea celor morți. Dna A. Brisson, citează în cronica sa stabilită din rev. «Les Annales» următorul pasagiu al dlui Gabriel Boissy din «L'Intransigeant»: «Pentru ce nu ne-am decide, cu ocazia aniversării (de 11 Noemvrie), ca de aici înainte, de câte ori se înserează să se aprindă o lampă sub Arcul de Triumf (din Paris), deasupra locuinței vecinice a Soldatului Necunoscut? Nu o lumină electrică, seacă, fixă și rece, care s'ar confundă cu lumina, care o înconjoară... ci, suspendată de un fir invizibil sau purtată de un triped masiv, o flacără jucăușe, care iese dintr'o lampă de argilă umplută cu uleiul tradițional. Și ca în fiecare zi să dea solemnitate acestui omagiu un gest, ca să nu ajungă un gest fără de inimă, în fiecare seară să vină un pichet de soldați înarmați, ca să aprindă focul».

Doamna Brisson pledează cu toată verva pentru această idee și întrevăde pelerinajul tuturor la mormântul Soldatului Necunoscut, ca să se poată cimentă din nou acea colaborare, «deasupra ingratitudinii oamenilor și a rancunelor lor sălbatice (feroce)», apoi urmează: «In ceal de față, nu există, *cred*, o ființă omenească, care să nu dorească cu pasiune pacea, și care să nu privească cu emoțiune opera indeplinită de acest Soldat Necunoscut, căruia ăra nouă îi datorește speranțele, cari i se deschid în față... Biet soldat, care ai cunoscut munca sângeroasă și nu vei vedea fraternitatea pe care ai dorit-o!... Aspru soldat, care ți-ai indeplinit întreagă datoria pentru ca alții să-ți culeagă fructul!... Martir ce consimți al unei cauze, care a făcut să plângă atâtea mame și care marchezi oroarea acelor

omoruri, cari nici odată, nici odată de aici înainte nu mai vor trebui să re-
înceapă!» («Les Annales», 28 Oct. 1923.)

Aspirații spre ceva... excel-
sior? Despre istoricul francez *Mi-*
chelet se povestește că ar fi sosit odată
la cursurile sale universitare, foarte
cercetate, din Paris și ar fi început
prelegerea, spre mirarea generală, cu
descrierea unui băiețel de trei ani-
șori, pe care l-a întâlnit tocmai în
grădina dela Luxembourg, jucându-se
cu un mic balon. «M'am uitat la co-
pilul acesta, domnii mei», urmă *Mi-*
chelet... «rădea, cu balonul umflat ce
balansă la capătul firului... Deodată
se rupse fără de veste firul și balo-
nul, micul balon, se ridică drept, în
aierul liber... Copilul plângea, mulți-
mea privea într'acolo... Toate fețele,
toate capetele erau ridicate spre punc-
tul acela roșu, care se ridică mereu
se ridică spre cer, pentru ca să se
peerdă mai apoi! Un balon, jucărie
de copil, o bășică cu aier, care sileă
atâtea frunți să se înalțe astfel! Veți
surăde, domnii mei! Ciudat!» Urmă
o tăcere. Nu surădea nimeni. Toți se
așteptau la un comentariu, obiceiului
cu întorsături de acestea brusce în
prelegerea istoricului francez. Și *Mi-*
chelet urma: «Ei bine, nu! N'a fost
ciudat! Zăceă în atențiunea aceasta
a mulțimii văzute de mine, în preo-
cuparea acestei mulțimi, în privirile
acestea ale acestei mulțimi, care înai-
ntă spre acest punct pierdut în spa-
țiu, da, zăceă, domnii mei, întreagă
aspirația profundă, vecinică a umani-
tății spre infinit!... Legată de pământ
privește în sus! Condamnată la noroi,
aspiră ea spre eter! Ar vrea să urce,
să urce mereu, să urce ca balonul
acesta al copilului, spre libertate și
spre cer!» (Amintirile unui «Vechi

parizian» în «Les Annales», din 10
Iulie 1898.)

*

Troeltsch despre Spengler; în
«Kunstwart» (22 Aug. 1922). «Noul vo-
lum (II) al lucrării lui Spengler tratează
într'un capitol de frunte despre Noul
Testament. Spengler spune că singurul
cuvânt, care ar avea sânge de rassă
ar fi cuvântul lui Pilat: «Ce este ade-
vărul?» Așa vorbește, după Spengler,
aristocratul și puternicul, care nu cu-
noaște superstiția filozofilor, a doctri-
narilor și a utopiștilor, în spirit. Sensul
istoriei ar fi lupta, sângele, războiul
și înfăptuirea unui destin mare. Răs-
punsul lui Christos, că împărăția Lui
n'ar fi din lumea aceasta, ar fi foarte
adevărat. Etosul Lui nu se ține de rea-
litate și de istorie, ci e din împărăția
a celui fără de nici o rassă și ideal,
de care istoricul poate să constate
numai atât că există în câteva exem-
plare neputincioase, dar care n'are ni-
mic de a face cu sensul (esența) istoriei
(citat din Spengler). «Fiecare acțiune
morală este o parte de asceză și de
mortificare a spiritului, tocmai în urma
acestui fapt zace în afară de viață și
în afară de lumea istorică». «Lumea
faptelor istoriei cunoaște numai *suc-*
cesul, care preface dreptul celui mai tare
în dreptul tuturor. Trece fără de milă
peste ideale și, dacă a și renunțat un
om sau un popor la *puterea* ce i-o
oferea ora, pentruca să fie drept, i-a
fost, nu-i vorbă, sigură gloria teoretică
în aceea a doua lume a gândurilor
și a adevărilor, dar și clipa în care
a fost învins de o altă putere de viață,
care s'a priceput mai bine la realități.»
Acesta este spiritul, pe care l-a ținut
Rathenau drept o nenorocire (a poporu-
lui german), spiritul pe care îl vedeă
cum aduce cu sine desonorarea Germa-
niei în lume, spiritul, pe care îl simțea
cum crește, ajungând războiul civil,

spiritul, căruia îi opunea mereu și mereu sinteza sa a realității sociale și a credinței ideale. Spengler va zice, nu-i vorba, că din cauza aceasta a și avut dânsul, Spengler, dreptate și Rathenau a fost silit să părăsească câmpul realității. Omorirea aceasta a ideilor însă va trebui să o plătim scump».

*

LA ETICA POLITICĂ.

Academicianul Carol (*Charles*) *Jonnart*, în discursul său de recepție la Acad. franceză, vorbind despre antecesorul său, *Paul Deschanel*, fostul preș. al Rep. franceze, citează din aceasta pasagiul:

«Natura, prin splendorile ei, este o minune de nedreptate. Soarele a surâs la cele mai mari crime, moartea ajunge în plină tinerete pe cele mai mari inimi. Tot de aici, de pe pământ, nu este decât violență. Chiar omul nu subsistă (nu trăiește) decât în urma unui măcel abject. *Exterminarea reciprocă* a fost legea umanității primitive, după cum este încă legea naturii animate.»

Ch. *Jonnart* urmează: «Acesta este punctul de mănecare (al lui *Deschanel*). În aceste constatări aspre trebuie să-ți dai oarecare osteneală la început de a recunoaște pe oratorul, căruia i se reproșă aproape grația spiritului său: găsești aici mai curând observațiile unui filosof fără de milă, ale unui discipol al lui *Darwin*.

«Dar în acest univers jalnic, iată că în cursul secolilor s'a ivit *conștiința umană* și cu ea *justiția* și acea floare a justiției: *caritatea*. Ființa omenească face parte din etern și din infinit. Prin practicarea justiției și a carității — omul și societatea trebuie să tindă spre o țință ideală, care este virtutea. Marile gândiri chiar nu vin decât după fapte frumoase, cele mai frumoase

precepte n'au preț decât numai când se realizează. Și lucrurile astea minunate, cari sunt trăsăturile eroice, simțul datoriei, au caracteristica admirabilă de a se găsi pretutindeni și la cei mai miseri» «Dacă gândurile acestea frumoase ar fi acceptate și urmate, ar ajunge politica cea mai pacinică din arte și sbuciumările, cari agită lumea, ar încetă ca prin vraje. *Încă n'am ajuns la această etapă a evoluției*; se agită mereu (deputații) în parlament (*Palais-Bourbon*) și *Deschanel* n'avea iluzii naive. I plăcea să evoce cuvintele lui *Bossuet*: «*Când Dumnezeu plăsmul inima omului — puse acolo în primul rând bunătatea.*» Iși reaminteă, iarăș, că unul din maiestrii săi, *Renan*, a strigat odinioară, sub această cupolă (a Acad. fr.): «*Omul e bun, dlor!*» Dânsul nu eră tot așa de sigur că omul este bun, *speră numai că va ajunge să fie bun*. Se gândea că *chestiunile sociale* vor frământă încă acest secol și secolele ce vor urma, și că *nu se vor rezolvi în mijlocul urii; singura bunătatea este eficace și această bunătate creatoare, care este facla umanității, o propagă pretutindeni.*»

« . . . Una din ideile sale cele mai iubite îi eră că adevăratul spirit politic constă în a te ocupa la timp cu problemele, pe cari nu le poți evita și că datorința partidelor conservatoare și moderate este de a *menaja tranzițiile, de a preveni sguduirile (sociale) prin reforme oportune.*»

(Cit. trad. din „*Les Annales*“, 18—I. 1925.)

*

Care a fost una din ultimele gândiri scrise de marele poet american *Walt Whitman*? În zilele de 6 și 7 Februarie 1892 a scris o epistolă, care a fost trimisă mai apoi, litografiată, multor corespondenți de ziare: «Se adeverește tot mai mult că singura idee, vrednică de epoca noastră mo-

„dernă, ideia unei literaturi mari, a unei politici și sociologii, trebuie să lege deolaltă pe toate cele mai bune poame, ale tuturor țărilor, fără ca să uităm și pe femei». După cap. «Sfârșitul lui W. Whitman» de Henry Bryan Binns, din vol. acestuia (biogr. lui W. W.), reprod. în rev. «Der Vorhof» (1 Iulie 1923).

«Să te iubești nu însemnează numai să ai bunăvoință reciprocă. N'ar fi de ajuns atracția naturală a caracterelor, a gusturilor analoge. Trebuie să-ți urmezi natura proprie, dar cu inimă, adecă să fii întotdeauna gata la sacrificiu, la devotamentul, care jertfește natura».

«Orice s'ar zice amicitia este mai mult decât amorul, un mijloc de progres. Amorul este, ca el, o inițiere, fără doar și poate, dar el nu poate creia emulația între aceia pe cari îi unește; amantii diferă ca sex și ca natură; cei mai puțini avansați din doi nu pot să se schimbe destul ca să samene celuilalt; sforțarea de asimilare reciprocă se oprește din vreme».

«Ne urâm, ne disprețuim -- vrea să zică: ne ignorăm (nu ne cunoaștem)».

Din «Gândirile» lui *Jules Michelet*.

Dela „Societatea Națiunilor”. De sigur va vrea unul sau altul din cetitori să se intereseze mai deaproape de acest areopag, în care încearcă cei mai buni din zilele noastre să se apropie deolaltă și să creieze o lume mai bună, dând lozinci sănătoase, de interdependență, de colaborare spre o țință comună, umană. Ținem să atragem acelora cari citesc franțuzește o serie de broșuri interesante, cari le vor lămuri multe din problemele discutate, dându-le informații *autentice* în ce spirit dorește Soc. Naț. să pur-

ceadă în privința problemei respective și ce a întreprins societatea. Broșurile se citesc ușor și tratează: 1. Pactul (Societății Națiunilor cu amendamentele sale); 2. Constituția și organizația Societății Națiunilor; 3. Opera economică și financiară a Societății Națiunilor; 4. Reconstrucția financiară a Austriei; 5. Transit și comunicații; 6. Probleme politice; 7. Higienă și epidemii; 8. Curtea permanentă de justiție internațională; 9. Desarmarea; 10. Opera umanitară a Societății Națiunilor; 11. Administrația financiară și repartiția cheltuielilor Societății Națiunilor; 12. Mandatele; 13. Minoritățile; 14. Cooperarea intelectuală și 15. Danzig și (ținutul) Sarre. Fiecare broșură 25 centime (franci elvețieni), 75 centime (franceze). Se găsesc sau (direct) la «Secretariat de la Société des Nations» Genève sau la depozitarul general pentru România: «Cartea Românească», București, Bulevardul Academiei 3-5.

O anecdotă în legătură cu Societatea Națiunilor povestește dl H. Rufin în «Revue hebdomadaire» (30 Aug. 1924). E vrednică să o asculte și cetitorul român:

Dlui Rault, fost prefect francez, președintele actual al comisiunii guvernului pentru ținutul Sarre, îi place să relateze despre următoarea întâmplare: Intr'o zi mă aflam în Vichy, într'acelaș timp cu dl Constans, pe atunci ministru de interne. Vorbeam despre duel și Constans mi-a spus: Asta-mi aduce aminte de Panassou... — ?? — Panassou eră unul din subprefecții mei... Meridional — și încă și mai mult — aveă supărătorul obiceiul de a distribui palme cu aceeaș ușurință cu care se împart palmele (academice) sau Meritul agricol. L-am schimbat din loc; dar instalându-l în noul său post i-am ținut o morală și

M-am amenințat cu revocarea la cea dintâi nebulie. Panassou a fost cuminte în decurs de trei luni, șase luni... Nu mai cunoșteam pe Panassou al meu... În sfârșit, într-o zi când se ținea tocmai consiliu general, a fost luat la vale cu violență din partea unui bonapartist din ținutul respectiv, care îl trată cu epitetele de pungăș, vândut și cu câteva nume de pasări... Panassou al meu nu s'a clintit din loc, dar, la sfârșitul ședinții, când își recăpătă locul oratorul bonapartist, atinse ușor pe Panassou al meu, care se ridică tocmai ca un diavol și-i șterse pe fața-i de consilier reacționar o magistrală palmă.

Am găsit a doua zi dimineața o telegramă a agenției Havas, care relatează despre incident. — Asta eră prea-prea. Am dispus să se dea ordin lui Panassou, să se înfățișeze Lunea viitoare în biroul meu, ca să revoace. Aceasta s'a petrecut Vineri.

Sâmbătă am fost eu însumi interpelat cu vehemență în Camera deputaților. M'am apărat cum am știut eu mai bine și am triumfat... Dar iată că, cum scoboram tribuna, m'am întâlnit nas în nas cu interpelatorul meu, care mă disprețuia și mă sfidă. M'am înroșit și — tranc! — i-am trimis moicului una directă cu stângul mai din jos de șale. Scandal prin jurnale! — A doua zi, Duminecă, ajungând în piața Beauvau, prima telegramă primită eră concepută în terminii următori: «Trebuie să vin, cu toate astea, Luni? Semnat: Panassou».

Până aici povestașul.

Se potrivește cu Societatea Națiunilor? Este o pledoarie pentru firea răsboinică a omului, din naștere? Ca palmele date așa și răsboaiele să fie inevitabile? ...Numai că acum, după răsboiul acesta mondial, monstruos,

nu e vorba să te ardă cineva cu o palmă mai mult sau mai puțin tare, ci e vorba de *existența* amândurora!

*

Un concurs francez pentru pace. Unul din cei mai bogați filantropi din Boston (America), bărbat ce nutrește cele mai generoase și umane simțăminte față de omenime, a instituit un «concurs pentru pace» în Franța, Anglia, Italia și Germania. În juriu au fost: rectorul Academiei din Paris, dl Paul Appel; apoi dl Bozel, dela Academia de științe; dl G. Guyaut, dela Acad. Franc.; dna Curie, etc.

Primul premiu (de 100,000 de fr.) l-a câștigat lucrarea (anonimă) Nr. 2939; al doilea (de 30,000 fr.) Nr. 3329; al treilea (20,000 fr.) Nr. 2786. Pe lângă aceasta a decernat juriul premii numeroase mai mici, între cari 5 de câte 2000 fr. Din Franța au concurat 5319; din Germania și Anglia peste 4000; din Italia aproape 1000.

Iată concluziile la cari ajunge celce a câștigat premiul întâi (numele autorului nu se va ști decât 8 zile după decernerea premiului).

«1. Crizele, consecințe ale răsboliului, cari compromit prosperitatea și siguranța Europei, nu sunt numai de ordin politic și economic, ci și de ordin social, intelectual și moral. Trebuie rezolvate în toate ramurile aceastea: orice soluție fragmentară ar fi fără de folos.

2. Consultările (conferențele) naționale recente dovedesc o mai mică sau o mai mare voință de a se tămădui, voință ce animă națiunile europene.

3. Remediile propuse aici, ambițioase în aparență, sunt aplicabile, grație acestei voințe de a se însă-nătoși.

4. Toate derivă (își iau obârșia) dela acelaș principiu de politică umană.

Nu sunt aplicabile decât cu îngrijirea unei Societăți a Națiunilor Europene, în Societatea Națiunilor Mondiale, dar mai bine armată decât ea în vederea unor scopuri anumite, precise, și care, cu toate că societatea europeană, va trebui să-și câștige o întindere largită,

atribuții mai numeroase, o putere materială și morală superioară.

Evident, mijloacele indicate aici nu vor avea efectul lor deplin decât dacă Rusia intră în Societatea Națiunilor Europene și dacă granița Europei unificate nu începe la Pripet și la Nistru. (V. «Excelstor» 2 Sept. 1924.)

Bibliografie.

În „Biblioteca Dimineța” din București, a apărut (Nr. 20, 10 Lei) o colecție de povești cehe și slovace, dintr-o colecție a autoarei «Buniceii» *Bojena Niemțová*, în traducerea Abatelui *Metodin Zavoral*. Titlul colecției este «*Zina apelor*». Ca și poveștile acelorași autori, apărute în «Bibl. pop. a Asociațiunii», ne oferă și bucățile acestea multe frumuseți de stil, de cugetare, aducând un serviciu folklorului comparat. Prefața este scrisă de *Dr. Horia Petra-Petrescu*, care a revăzut traducerea românească.

«Foaia tinerimii». Rev. de cult. gen. a. IX. Nr. 3; «Lumea», bazar săpt., Iași, a. I Nr. 14.

Nicolai Grămadă: Vicina. Isoare cartografice, originea numelui. Identificarea orașului. Cernăuți, 1925 Inst. «Glasul Bucovinei», 28 pag. (fără preț).

«Țara de jos», anul II. Nr. 1, 20 Ianuarie 1925.

«Revista ideilor», a. I. Nr. 3, Ianuarie 1925.

«Clipa», anul III. Nr. 86, 1 Februarie 1925.

«Arhiva», (Iași), a. XXXII. Nr. 1, Ianuarie 1925.

«Flamura», (Iași), anul III. Nr. 1, Ianuarie 1925.

«Democrația», (București), a. XIII. Nr. 1, Ianuarie 1925.

«Muzica», (Timișoara, Morawetz), a. III. Nr. 8, Noemvrie 1925.

«Țara noastră», Cluj, săpt., a. V. «Gândirea», București, a IV, Nr. 4.

Dela Asociațiune. A apărut: a) în «Bibl. Astra», Nr. 9: *Dr. Onisifor Ghibu: «Cum s'a făcut unirea Basarabiei»*, (5 lei); b) în «Bibl. populară a Asociațiunii», Nr. 122—3: *Ioan Borcia: Ileana*, feerie populară, în versuri, (3 tablouri), (10 lei); Nr. 142 *Horia Petra-Petrescu: «O bucată de pâine din Banat»* și alte schițe. (5 lei.)

Cuvinte nouă!

Apă curată, apă de râu,
Apă de râu dela munte!
Spală-mi tu vorbe fără de frâu,
Fă-te tu, — luntre și punte —
Dă-mi tu cuvântul curat, spălățel —
Inima-ți rădă, dragă, de ei!

Apă curată, apă de râu,
Apă de râu, dela munte!
Scoate neghina toată din grâu —
Curăță gânduri cărunte —
Vină, revarsă-te, fi-voiu trabant!
Dă-ne cuvântul — virgîn — diamant!

Astăzi cuvântul zace 'n noroi,
Plin de mirosuri și fiere;
Joc el își bate de umerii goi —
Vină și dă-i tu putere!
Curăță-i sufletul bolnav, molău —
Apă curată, apă de râu!